SAYI : 640
24 EYLÜL 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

C. GÜRSEL VE SONRASI

Cemal Gürsel
Millî Kahraman

(Basın A: 35 — 319

Cilt : XXXVI Yıl : 13 Sayı : 640

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Bəbür Ardahan — **MAGAZİN KISMI:** Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — **SİNEMA:** Nijat Özön — **DÜNYADA:** T. Kemal — **SPOR:** Cemal Saltık — **İKTİSAT:** Dr. Reşat Titiz

İstihbarat Tel : 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. - Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası Ankara

BASILDIĞI TARİH

21.9.1966

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA — TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Eski Ticaret Bakanı Hayrettin Erkmenden şikâyet ve itham dolu acı bir mektup aldım. AKİS'in "uydurucu"luğundan bahsediyor, derginin peşin hükümlü ve tek taraflı olduğunu söylüyor, bugün ak de diğine ertesi gün kara dediğini iddia ediyor, onun için AKİS'i okumadığını bildiriyor, bütün ithamlarının bir de delilini veriyordu. İki sayı önce AKİS'te, her türlü tafsilât da verilerek -ziyaret saatine ve ziyaretçinin, ziyaret mahalline girdiği zaman ne yaptığı bile belirtilerek- kendisinin Devlet Plânlama Teşkilâtına gittiği, orada şöyle, şöyle, şöyle dediği, şu cevapları aldığı yazılmıştı. Halbuki kendisi o daireye ayak bile atmamıştı ve dairenin yerini bile bilmiyordu. İşte, AKİS'in "uydurucu"luğu mükemmel bir örnekle ortadaydı.

Hayrettin Erkmenin bir gerçeği böylesine inkâr etmesine imkân yoktu. Derhal durumu, sorumlu arkadaşlardan tahkik ettim. O zaman bir dalgınlığın -affedilmez bir dalgınlık- bu ithamlara haklı sebep teşkil ettiği ortaya çıktı. Ziyaret, saati ve ziyaretçinin hareketleriyle, sözleriyle tamamiyle doğruydu. Fakat ziyaretçi Hayrettin Erkmen değil, D.P.'nin bir başka eski Bakanı Hüseyin Avni Göktürk idi. Plânlama Müsteşarlığı için Hayrettin Erkmenin adının geçtiği bildirilen yazıda ziyaretçi olarak Göktürk, Erkmen ile karıştırılmıştı. Araştırmamız bir başka noktayı ortaya çıkardı. Aklında Göktürk olarak yazısını yazmış olan muhabir arkadaşımız ziyaretçi için "yaşlı" tâbirini kullanmış, fakat isim diye Erkmeni yazmıştı. Yazıları elden geçiren redaktör arkadaşımız, Erkmenin orta yaşlı olduğunu bildiğinden yazıya "orta" kelimesini eklemişti.

Bu hatanın bütün kusurunu kabul ediyor ve Hayrettin Erkmenden özür diliyoruz. Yapmadığı bir ziyareti yaptı diye yazdığımız için, bir. Daha fecisi, kendisini Hüseyin Avni Göktürkle karıştırdığımız için, iki.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVI Sayı : 640 24 Eylül 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Gürselin ölümünü bildiren İktidar organları
"Dervişin fikri neyse, zikri de odur"

Millet

Sahtesi ve gerçeği

Bir kaç yıldır Türkiyede, Eylül ayının ortasında, bir belirli çevre tarafından suni bir hava estirilir. "DP Ticareti" yapan gazeteler 15 Eylül ile 17 Eylül arasında siyahlara bürünürler, üç talihsiz DP büyüğünün, Polatkanın, Zorlunun ve tabii Menderesin boy boy resimlerini basarlar, bunlardan bir kısmının reklâm meraklısı avukatı, siyah gözlükleriyle sütunlarda endam gösterir, demeçler verir. Polatkan ile Zorlu için bir camide mevlid okutturulur ve o mevlidler propaganda konusu olur. Daima asil ve vakur kalmış Bayan Menderesin hep evinde okuttuğu mevlide bile bu gazetelerin fotoğrafçıları damlarlar. Gözyaşları, samimî elemler, aile kederleri bir siyasî yatırım ve ticarî istismar için kullanılır.

Bu yıl bunlara, bir açıkgöz tarafından "Üç şehidimizin İmralıdaki mezarları" diye yutturulmuş bulunan uydurma fotoğraf da eklenmiştir ve Cemal Gürselin ölümünün o tarihlere rastlamış bulunması son darbeyi indirme zamanının geldiği kanısını bunlarda uyandırmıştır. Halbuki, aksine, halkın gösterdiği tepki tam tersine bir durum yaratmış, Cemal Gürsele karşı hislerin -yara taze olduğuna göre- canlı, beş yıl evvel Allahın rahmetine kavuşmuş olanlara karşı hislerin ise -yara küllenmiş olduğuna göre- tamamile zorlama bulunduğu ortaya çıkmıştır. Hele, üç cenazenin ailelerine verilmemesi konusunda AP organlarının kopardıkları gürültü bu sefer iktidarda tek başına bir AP Hükümeti olduğu için gülünç hale gelmiştir. AP Hükümetinin vermediği bir cenazeden dolayı da İsmet Paşayı suçlamak imkânı yoktur ya!. Memleketin havasını, asayişi, karşılıklı kuvvetlerin durumunu, cenaze-

HAFTANIN İÇİNDEN

Bir törenin ardından

Metin TOKER

Çok kimse, bundan sadece altı yıl önce o kadar coşkunca karşılanmış olan bir devrim hareketinin bugün nasıl olup ta milletin desteğinden böylesine mahrum kaldığını merak etmekteydi. Varlıklarını son defa, Celâl Bayarın ilk tahliyesinde eski D.P.'liler bir "huruç hareketi"ne teşebbüste bulununca gösteren devrimci kuvvetler o tarihten itibaren bir sessizliğin içindeydiler. 27 Mayıs ve 27 Mayısla ilgili her şahıs görülmemiş, işitilmemiş çamur fırlantılarına mâruz bırakılırken bunları savunmak için ortaya çıkanların sayısındaki azlık, Ordunun bir Ordu Hareketi olan 27 Mayısı unuttuğu zehabı, koca bir Başbakanın Tabiî Senatörlere saldırmak için hücum borusu öttürmesindeki garabet ve nihayet, gittikçe azıtan intikamcı yayınlar karşısındaki sükût o devrimi tutanları üzmekte ve endişelendirmekteydi. Belki de bundan dolayıdır ki 27 Mayısın temsilcisi olan Cemal Gürsel öldüğünde, A.P. organlarında yazılanlar yazılabilmiştir. M.B.K. İdaresinin lideri hakkında bu organlarda çıkan en müşfik yazılar, onun ne de olsa bir iyi adam olduğunu, ihtilâli hazırlayan şerirlerden bulunmadığını, ihtilâlin daha da fena işler yapabileceğini, Gürselin daha korkunç kötülükleri nisbeten önlediğini belirten cinsten yazılar olmuştur. Fakat bunlar da, son günlerdeki yayınların bir istisnasıdır. Bir takım kalemler Gürselin ölüsüne, 27 Mayısa karşı içlerindeki bütün kini, gayzı, hıncı boşaltmışlar, "ilâhi tesadüf"lerden bahsetmişler, ondan bir rahmet dileğini esirgemişler, hattâ rahmete lâyık olmadığını söylemişlerdir. 27 Mayısın karşısındaki bir zümre, nasıl intikam hazırlığında olduğunu şu son hafta içinde göstermiştir.

Eğer türk milleti, bütün bunlara, Pazar günkü heyecanı ve üzüntüsüyle gereken tepkiyi göstermeseydi, Ordu, başında bizzat Komutanı Cemal Tural, Gürselin şahsında 27 Mayısa, heybetli bir şekilde sahip kaldığını belli etmeseydi insan belki de şunu düşünecekti: 27 Mayıs bir ak devrim kalmakla ve o derece müsamahakâr olmakla, ihtilâllerin tabii kanunlarını tatbik etmemekle hatalı davranmıştır. Halbuki Pazar günü Türkiyede cereyan edenler, hatalı olanların bir takım yanlış hesaplar içindeki gafil intikam heveslilerinden ibaret bulunduğunu ispatlamıştır. Şimdi bunlar ya akıllarını başlarına alacaklardır, ya da bir yeni -ve eskisinden sert- silleyi yiyeceklerdir. Millet ve Ordusu, Pazar günü, bardağın dolmuş bulunduğunu vakur ve asil tarzda ihtar etmiştir. Bir yeni damlanın bunu taşıracağını "Şehitlerimiz Edebiyatı"nın şampiyonları farketmezlerse kendilerine yazık olacaktır. Ama daha tehlikelisi, memleketin huzuruna, altı yıllık emeklere yazık olacaktır.

Eğer sandıktan A.P.'nin çıkmış bulunması bugünkü ümmetçi, hilâfetci, mukaddesatcı ve intikamcı cereyanlara cüret veren hadiseyse 27 Mayıs sabahında Menderes İktidarının da sandıktan çıkmış bir iktidar niteliğinde olduğu unutulmamalıdır. Menderes İktidarı memlekette bir yeni tek parti idaresi kurmaya kalkışmak, Meclisin yetkilerini fiilen bir sivil juntaya devretmek suretiyle meşruiyet dışına çıkmış, Menderes Diktatoryasını demokratik rejimin yerine koymak istediğinden dolayı Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından devirilmiştir. Bugünkü cereyanların sahipleri çok daha karanlık tertiplerin içindedirler. Güder göründükleri "D.P.'nin intikamını almak" hedefi, yaptıkları "Menderes Edebiyatı", A.P.'den yana bilinmek gayreti artık az kimseyi aldatan basit kamuflajlardır. Menderes ve D.P. zaman zaman bu takıma mavi boncuk vermekle bir siyaset kurnazlığına, oy avcılığına düşmemiş değillerdir. Ama Menderes ve D.P. Türkiyeyi bir İslâm Cumhuriyeti haline getirmeyi, anayasa diye Kuranı bilmeyi ve ideal müslüman memleket olarak Suudî Arabistanı göstermeyi hiç bir zaman ciddiyetle düşünmemişlerdir ve sabık Başbakanın söylediği "Siz isterseniz Hilâfeti bile geri getirebilirsiniz" sözü kendi milletvekillerinin ağzına çalınmış baldan başka şey değildir. Aksine, tehlike azıttığında Mnderes daima bu takımın karşısına çıkmış, ona haddini bildirmiştir. Bugün ise, bu takım A.P.'yi kullanıyor gibi görünmektedir ve iktidarın A.P.'de olması kendilerine kâfi cüreti verirse memleketin bir 31 Marta götürülmesi işten değildir. Demirelin görmediği budur.

Ama Demirel, her halde, Pazar günkü havayı görmüştür. Menderesin bir eski polisi tarafından bir camiada girişilen tertip ve manevraların da o camianın temayülünü değiştirmeye yetmediğini farketmiştir. Bunlardan bir ders alıp almadığı görülecektir. Aşırı sağ bütün Cumhuriyet tarihinde, açıktan bu kadar azgın olmamıştır. Kapalı tertipler bir iki patlamaya yol açmışken bu açıklığın hiç tehlike vermeyeceğini sanmak gafletlerin en büyüğüdür. Türkiye gibi bir memlekette hükümetler böyle gafletlerin içine düşerlerse memleketi kurtaracak kuvvetlerin bulunduğunu Büyük Atatürk söylemiştir.. ve göstermiştir. Millet ve Ordusu ise Pazar günü, gerçek yerini belli etmiştir.

lerle ne yapılmak istendiğini Demirel Hükümeti düşünecek, tartacak, biçecek, kararını verecektir. Fakat sadece bu yılki Eylül ayı, ne hesaplar ve ne plânlar yapılmakta olduğunu her halde sorumlu Hükümete anlatmıştır.

Memleketteki gerçek havanın açık seçik gözler önüne serilmesi, 27 Mayısın lideri Cemal Gürselin milletimize yaptığı hizmetlerin böylece sonuncusunu teşkil etmiştir.

Rejim

Bir lider öldü

(Kapaktaki 27 Mayısçı)

Geride bıraktığımız haftanın sonuna rastlayan Pazar günü üç olay cereyan etti: ikisi İstanbulda, biri Ankarada.

İstanbuldaki olayların ilkine Beykozda bir salon sahne oldu. Bu salonda AP ilçe kongresi yapılıyordu. Bir İktidar senatörü, Rıfat Öztürkçine, kürsüye geldi ve 27 Mayıs Anayasasının değiştirileceğini, Devrimin getirdiği müesseselerin kaldırılacağını bir müjde olarak haber verdi ve,

"— Anayasayı değiştireceğiz. Eğer 1969'da büyük çoğunlukla kazanırsak, bunlara paydos diyeceğiz" dedi.

Militanlar kendisini şiddetle alkışladılar.

İstanbuldaki ikinci olayın kahramanı, yaşlı, arap rakamlarıyla 88 kaşlı ve son zamanlarda kilo almış bir adamdı. Bu adam, kızı, damadı ve bir müteahhit refakatinde, son derecede saltanatlı şekilde bir yolculuğa çıktı. Temel atmaya, Umurbeye gidiyordu. Adı, Celâl Bayardı. Onun kanaatine göre, kendisinin artık bu çeşit temel atma seyahatlerine başlamasının zamanı gelmişti!.

Son ve en önemli olay ise Ankarada cereyan etti ve bütün Türkiye tarafından izlendi: 27 Mayıs İhtilâlinin lideri Cemal Gürsel, öğleden sonra 13.50'de, Anıt - Kabirde, Devrim şehitlerinin arasına açılan mezara, generaller tarafından ihtimamla indirildi. Üniformalılar, bu işe son derece dikkat gösterdiler. En yetkilileri olan Genel Kurmay Başkanı, muhteşem ve kusursuz geçen tören boyunca yaptığı gibi, mezarın başında da son derece ciddi bir yüzle direktifler verdi. Dipte gördüğü, üzerinde "Erzurum" yazılı taşı yukarıya çıkardı. Toprak atan subaya eliyle işaret ederek,

"— Şu kısma at!" diye emir verdi.

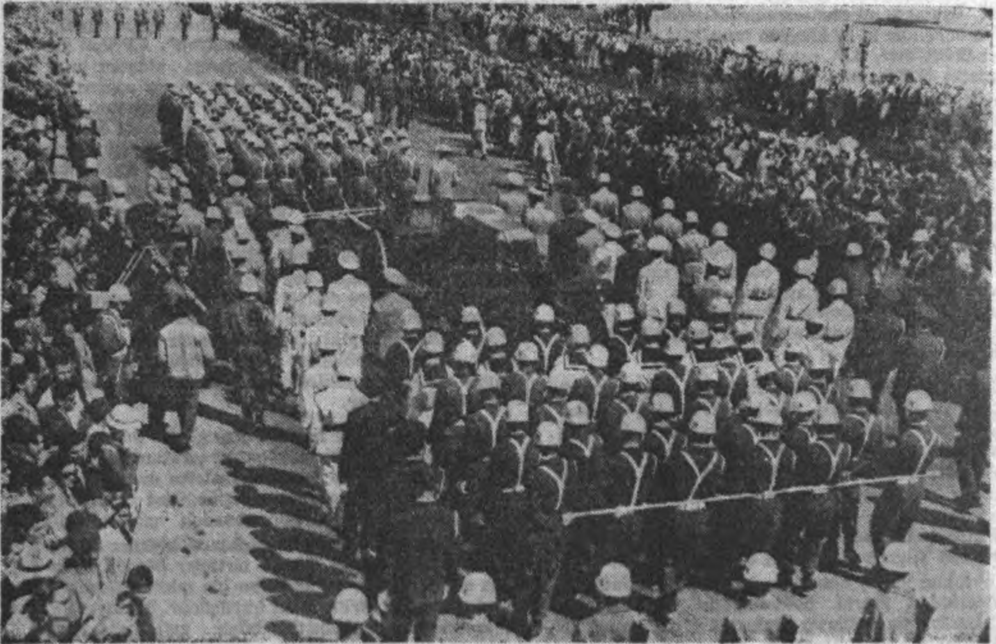
Dua sırasında da elindeki teypin mikrofonunu ortaya biraz fazlaca uzatan assubayı şiddetle payladı. Tural, mezarın başından en son ayrılanlar arasındaydı.

İlk iki olay, 27 Mayıs Devrimini tersine çevirme teşebbüsünün ulaştığı son merhaleyi, üçüncü olay ise Devrimi tersine çevirme çabalarının gerçekleştirilmesinde aşılması zorunlu "Ordu" engelinin şu son andaki tutumunu göstermektedir.

Gürselin ölümü, zembereklerin boşanmasına sebep olmuştur.

Bu haftanın başında Pazartesi günü, Adalet Gazetesi şunu yazdı:

"...Bir ihtilâl ki... yaşayanın da, anlatanın da, dinleyip okuyanın da

27 Mayıs lideri Gürselin muhteşem cenaze töreni

27 mayısçıların omuzlarında bir 27 Mayısçı

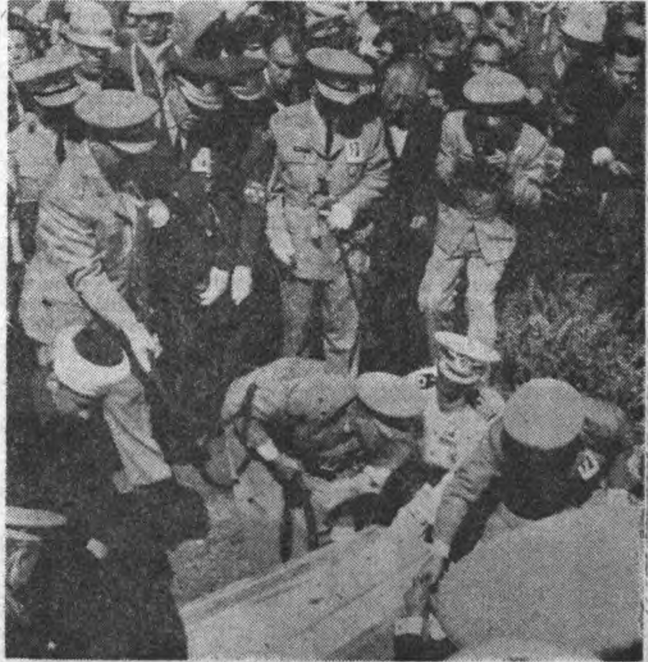
yüzünü kızartmaktadır. Bu arada yüzü kızarmayanlar da var tabii: İhtilâle sahip çıkanlar. Çünkü efendim, bu gibilere halk dilinde yüzsüz derler."

Son Havadiste Orhan Seyfi ise Gürselin ölümü üzerine yazdığı makalede 27 Mayıstan şöyle bahsediyordu:

"Hepimizin bildiği bir 27 Mayıs olayı vardır. Burada izahına lüzum olmayan bir takım sebeplerle bir hükümet darbesi yapılmıştır.."

Sabah Gazetesi, Zorlu ve Polatkanın idam yıldönümünde, başta Gürsel olmak üzere, şimdi ölmüş bulunan üyeleri neşeyle işaret eden bir MBK listesi yayınladı. Adalet, yeni bir hamleyle, Gürselin Mecliste katafalka konulduğu gün, Menderesin ağzından "Ölüm sizi silip süpürecektir" şeklinde, uydurma bir demeç yayınladı.

Bu yazılanlar, 27 Mayısın liderinin ölümünü 27 Mayısın ölümü olarak ilân ve kabul etme kampanyasının örnekleridir. Bunlar Tedbirler Kanununa, Anayasaya aykırı davranışlardır. Ama takibat bunlar hakkında değil, bu yayınları protesto eden gençler hakkında yapılmıştır!

Komutanlar Gürseli defnediyorlar

Ordu, 27 Mayısçılarla beraber

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü, Devrim ve Gürsel aleyhindeki çirkin yayınları şiddet ve nefretle protesto eden ve bu gidişin rejimin meşruiyeti üzerinde şüphe yaratacağını haber veren ve yayınladıkları bildiriyi, bizzat giderek Adalet Gazetesi sorumlularına veren gençlik teşekkülü başkanları hakkında Savcılık takibat açmıştı. Ertesi gün, AP'li basının çirkin yayınlarını Kızılayda bu gazeteleri yakarak protesto etmek isteyen öğrencileri ise, eşkiya kovalıyormuş gibi sıkı tedbirler almış olan polis dağıttı. Bu gelişmelerden sonradır ki, TRT, Gürselin toprağa verildiği gün Gazi Osman Paşa marşını çalınca, Türkiyede binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce devrimci, gözlerinin yaşardığını, içlerinin kabardığını hissettiler.

Sonra bu devrimciler düşünceye daldılar, hatıralara gömüldüler. Toprağa verildiği gün Türkiyenin böyle bir manzaraya bürüneceğini daha önce herhalde düşünmemiş olan Gürseli, onun hastalanışını ve Amerikaya gönderilişini, AP'nin iktidara tek başına gelişini, koalisyonları ve MBK devrini düşündüler. Sonra 27 Mayısı, 27 Mayıs öncesini, polislerin dağıttığı öğrenci nümayişlerini, gençlere, Muhalefete, profesör, hâkim ve diğer devrimci aydınlara karşı iktidar basınının açtığı iftira ve yıldırma kampanyasını düşündüler ve bu karanlık şartlar devam ederken, ihtilâlden bir ay kadar önce bir Kara Kuvvetleri Komutanının, devrin Millî Savunma Bakanına gönderdiği mektubu hatırladılar.

"Doğru yolda değilsiniz!.."

O Kara Kuvvetleri Komutanının adı, Orgeneral Cemal Gürseldi ve mektubunda şöyle diyordu:

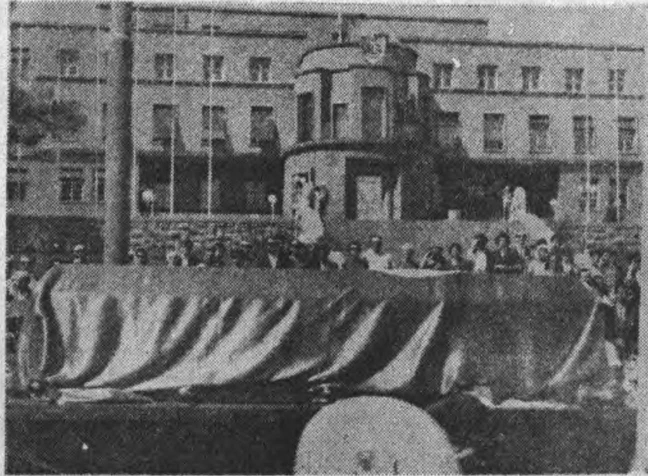
"....Asıl mühim olan, toplumun ruhunda yaşama şevk ve azminin geliştirilmesi, hak ve hürriyet aşkının geliştirilmesi ve vatandaş idrakinin yüksek ve necip hislerle donatılmasıdır. Olaylar, bu yolda olunmadığını göstermektedir. Talebelerin hürriyet duygusu ile yaptıkları mâsumâne tezahürata karşı kıtalar sevkedilmesi ve onların desteği ile emniyet kuvvetlerinin ilim yuvalarının içine kadar girerek talebeleri, profesörleriyle beraber coplarla ve kurşunlarla tedip etmesi dünyada görülmemiş, çok feci şeydir. O hengâmede kız talebelerin yürekler parçalayan çığlıklarının analar, babalar ve halk ruhunda onulmaz yaralar açacağını ve açtığını anlamamanın, memleketin huzuru bakımından büyük bir hata ve hazin bir gaflet olduğuna kaniim. Bizim, gençlerimizde hak, adalet ve hürriyet duygularının gelişmesinden ve kemalinden memnun olmamız lâzım gelmez mi? İstikbali, hissiz, duygusuz, müstemleke ruhlu, yalnız maddeci insanlara mı bırakmak istiyoruz?"

Acaba Gürsel sağ olsaydı, yine Kara Kuvvetleri Komutanı bulunsaydı, bugünkü şartlarda çok mu farklı düşünürdü?

O zaman Gürsel altmışbeş yaşındaydı. Mazisinde uzun, düzenli, başarılı, fakat gösterişsiz hizmet yılları uzanıyordu. Siyasetle ilgisi olmamıştı. Çok iyi, örnek bir asker-

di. 1895 yılında Erzurumda bir subay çocuğu olarak doğmuş, aynı mesleğe intisap etmiş, Harp Okulundan mezun olduktan sonra Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğunu -o zaman vatan oydu-, Kurtuluş Savaşında ise genç Türkiyeyi kurtarmak için iki kıtada yıllarca savaşmış, İstiklâl madalyası ile mükâfatlandırılmıştı. Sonra kurmay oldu, kırkbeş yıllık ordu hayatı, rütbesinin üstünde görevlerde ve arkadaşları arasında çok sevilerek geçti. "Aga" lâkabı ile anılıyor, bir ağabey, bir baba gibi sayılıyordu.

Gürsel, türk siyasi hayatında açıkmazdan kurtarmak için bir ihtilâl hazırlığına, kellelerini koltuklarına alarak girişen bir avuç küçük rütbeli subayla da ilişki kurmaktan, onları desteklemekten çekinmemiştir. Bugün Gürselin, 27 Mayısın başına "tepeden inme" geldiğini iddia edenler vardır. Ama ihtilâl hazırlıklarına katılmış Sadi Koçaşın, Komite üyesi Süphi Karamanın yaptıkları son açıklamalar, gerçeğin böyle olmadığını göstermektedir. İhtilâlcileri Ankarada toplamak ve kritik birliklere tâyin etmek için Erkân Şubesine yapılması ihtiyaç haline gelen tayini, Gürselin, durumu bilerek yaptığı ve Osman Köksalı buraya getirdiği, açıklanan hususlar arasındadır. Suphi Karaman, Gürselin o zaman ihtilâlcilere ne derece yakın olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Gürselin tabutu Genel Kurmayın önünde
Eski askerler ölmezler

ğırlığını ilk defa, 27 Mayıs Devriminin lideri olarak değil, Kara Kuvvetleri Komutanı olarak, Millî Savunma Bakanına -aslında devrin iktidarına- yukarıdaki mektubu göndererek hissettirmiştir. Bugün ardından, çok kalem, onun silik bir şahsiyet olduğu intibaını yaratacak şekilde yazı yazmaktadır. Bu, yanlıştır. Hafıza zayıflığından veya art niyetten ileri gelmektedir. 1960 Devrimi öncesinde memur statüsünde ve meslekî hayatın en ileri kademesinde bulunan çok kimse, "kaybedeceğim çok şey var" düşüncesiyle devrin iktidarına bu derece açıkça karşı çıkmayı göze alamamıştı. Gürsel, o devrede, memleketi

"3 Mayıs 1960. Saat 11.15: Kara Kuvvetleri Komutanlığı makam odasında bir muhatabı, ona: 'Sizi ele verdiler. Bu izin kâğıdını kullanmamalısınız. Memleket çapındaki şöhretinizin tarihe mal olma zamanı gelmiştir. Ankaradan ayrılamazsınız. İzmire gidemezsiniz' diyordu. O da cevap veriyordu: 'Hayır, İzmire gideceğim. Böylesi daha iyi olacak. Siz daha rahat çalışacaksınız. Daha kolaylıkla yapacaksınız ve beni çağıracaksınız!'"

Devrim lideri

Sonra, Gürselin genç arkadaşları, onun söylediği gibi "yaptılar ve çağırdılar". Gürsel artık, devrimin ve Türkiyenin 1 numaralı adamı idi. İyi niyetli, memleket sevgisiyle dolu, fakat böyle bir görev için hazırlıksızdı. Tıpkı, diğer arkadaşları gibi... 27 Mayısın derindeki nedenlerini belki seziyorlar, fakat kesin ve net teşhis koyamıyorlardı. Bu yüzdendir ki, kadife eldivenli bir ihtilâl idaresi olarak kalmayı, en kısa zamanda iktidarı seçimle devretmeyi, meseleyi çözecek ve memleketi huzura kavuşturacak en doğru çare olarak gördüler. Belki de, bir ihtilâlin fikrî hazırlığından uzak, sadece bir memleket görevi saydıkları bir ihtilâlde görev almış insanlar olarak yapabilecekleri en isabetli iş buydu. Seçimle gideceklerini söylediler. Dünya buna inanmadı. Bunun örneği görülmemişti. Fakat onlar, bir kısım arkadaşlarını tasfiye etmek zorunluğuna rağmen, sözlerinde durdular. Bu sözün yerine getirilmesinde en büyük rolü oynayan ve bunun karşılığında -sağlığını, sonra da hayatını kaybederek- en büyük zarara uğrayan, herhalde, Gürsel olmuştur.

Hürriyet âşığı, Bergson hayranı, gazeteci dostu, rikkatli ve hassas bir ihtilâl lideri olarak Gürsel, gelmiş geçmiş dünya ihtilâlcileri içinde yeni bir tipti. Hiç bir ihtilâl yönetiminde özgürlük, bu derece elle tutulur şekilde devam etmemiştir. Bunların yanında heyecanlı bir atatürkçü ve samimi bir devrimciydi. Ulaştırma Bakanlığına tâyin ettiği arkadaşı Sıtkı Ulaya, montajdan milli sanayie geçişin zorunluğunu işaret eden o idi. Bu amaçla yürütülen faaliyetler sonunda bir sembol olarak imal edilen "Devrim" otomobili yüzünden alaylarla karşılaştı. Ama bugün Türkiyede, montajdan milli sanayie geçme zorunluğunu çok kimse söylemektedir. Ezanın türkçe mi, yoksa arapça mı okunması gerektiği Komitede görüşme konusu olduğunda, en genç üye arapçayı savunurken, Gürsel, "Türk milleti ibadetini kendi diliyle yapmalı, Allahın huzuruna kendi diliyle çıkmalıdır. Ezan türkçe okunacaktır" diyordu. Fakat azınlıkta kaldı ve razı oldu. Halkını seviyor, onun fakirlikten kurtulmasını istiyor ve bunun için Anayasaya konulan sosyal hakları, toprak reformu-

nu savunuyordu. Demokrasiye geçildikten sonra ihlâli mümkün olmayan bir anayasa istiyor, kusursuz bir anayasa yapılırsa, bunun ihlâl edilemiyeceğine safiyet ve iyiniyetle inanıyordu!

Sonra, seçimler, cumhurbaşkanlığı ve son derecede karışık koalisyonlar devri... Etrafında fırsatçı ve dalkavuk bir zümre teşekkül ederken, bir yandan da sıhhatini kaybetmeğe başladı. Oyunlara âlet edildi. En büyük yanlışlarından biri, İzmirden briç arkadaşı Nâsır Zeytinoğlunu Genel Sekreter yapmasıdır. 1963'teki, bünyesini hırpalayan yeni krizden sonra, yavaş yavaş inisyatifi etrafındaki entrikacılara kaptırdı. Onların gösterdiğini görebiliyor, onların istediğini yapıyordu. Dördüncü Koalisyonun devrilmesinde işi kolaylaştırıcı rol oynarken, yanıltılmıştı. 1965 genel seçimlerinden sonra ise zaten ölüme doğru yol alan bir hasta adamdı. Hastalığı bile entrika malzemesi olarak kullanılmıştır... Çok doktorun lüzumsuz bulduğu Amerika seyahatine çıkarılırken, Esenboğa havaalanında büyük güçlükle söyleyebildiği "Allahaısmarladık" kelimesi, halkına ve memleketine gerçek vedaı olmuştur.

Amerikadan koma halinde döndü ve 173 gün devam eden bitkisel hayattan sonra, geçen hafta Çarşamba sabahı 6,45'te kalbi durdu. Önemli bir damar, açılamıyacak şekilde tıkanmıştı. Bir doktor, ağzını Gürselin ağzına yaklaştırıp, suni teneffüs yaptırmaya çabaladı. Fakat artık çare yoktu. Bütün insanları, milletini ve etrafındaki herkesi alabildiğine seven, fakat hayatının en son devresini soğuk yürekli samimiyetsizler arasında geçirmek bahtsızlığına uğrayan büyük yürek, kesin olarak durmuştu.

"İlâhi tesadüf"

Türkiye öyle bir ortama itilmişti ki, varlıklarını ve bugünkü durumlarını demokrasiyi memlekete iade eden bu adama ve arkadaşlarına borçlu olanlar, saniye kaybetmeden, tezvirata başladılar: İşte, Yassıadada verilen idam kararlarının tefhim edildiği gün Cenabıhak, bu işin müsebbibinin canını alıvermişti!

Daha Çarşamba sabahı, öğleden önce, bir DP büyüğünün oğlu, bunu, gözleri sevinçten parlayarak, büro arkadaşlarına söylüyordu. Tezvirat alabildiğine dallanıp budaklanacak, tabii, buna karşı, cevap mahiyetindeki dedikodular da etrafı kaplıyacaktı. Meselâ bunlardan biri, Gürselin o gün ölmesinin kasten sağlandığı veya daha önce öldüğü halde, ölümün o gün açıklandığıdır!.

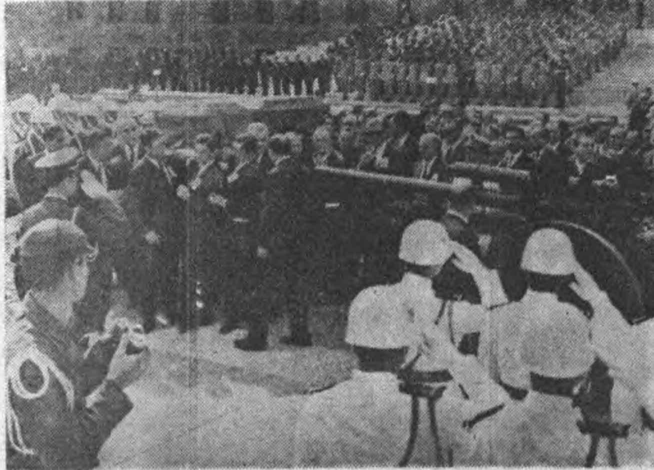
Başbakan Süleyman Demirel, haberi, Egede nutuk atarken duydu ve hemen, içinde 27 Mayıs sözü geçmeyen bir taziyet demeci verip, Ankaraya döndü. O gece Bakanlar Kurulu olağanüstü toplantı yaptı ve konuyu görüştü. Fakat daha önce, konuya özel bir ilgi gösteren ve tezvirat arttıkça bu ilgiyi titizlik haline getiren Genel Kurmay Başkanı, Gürselin, lâyık olduğu şekilde bir törenle gömülmesi için hazırlık yaptırmıştı. Dışişleri Protokol Dairesi ile ortaklaşa yapılan bu hazırlığa göre, Gürselin naaşı Cumartesi Mecliste, katafalkta, saygı geçişi için bekletilecek, Pazar günü de büyük bir törenle gömülecekti. Bu, net bir teklifti. Gürseli, Menderesin asıldığı 17 Eylül Cumartesi günü gömerek komplekslerini tatmin etmek isteyen politikacılar elbette ki memnun değildiler. Çarşamba günü, Bakanlar Kurulu toplantısında önce, içinde yine 27 Mayıs sözü geçmeyen bir Hükümet Bildirisi yayınlandı. Bunda Gürselden, "Eski Cumhurbaşkanlarından" diye bahsediliyordu. "Hoca gülerse cemaat kahkaha atar" tekerlemesine uygun olarak, Gürseli ve onun şahsında 27 Mayısı tahkir ve tezyif kampanyası başlayıverdi. Ertesi gün Yeni İstanbulun başlık klişesinde "ilâhi bir tesadüf" lâfı, Son Havadisin Gürselden bahseden manşetinin yanında Menderesin "oh olsun" gibilerden gülümseyen kocaman bir resmi vardı.

Bu arada Hükümet, ıkına sıkına cenaze programını açıkladı: Genel Kurmay ve Protokolun teklifi uygulanacaktı. Protokolun başarılı şefi Halûk Kura bunun için Atatürkün cenaze töreninden Churchill'in cenaze törenine, bir çok programı incelemiş, bunların daha mükemmelini hazırlamıştı.

Kamplar ayrılıyor

AP'li çevrelerin ve basının çirkin tutumu, kamplaşmayı süratlendirdi ve şiddetlendirdi. Daha önce durumu müphem görünenler dahi tiksintiyle bu çirkin hücumların karşısına geçmek zorunluğunu duydular ve iki taraflı bir yaylım başladı. Bir taraf Gürseli ve onun şahsında 27 Mayısı bütün gücüyle yerin dibine batırırken, diğer taraf tam tersini yapıp, Gürseli ve 27 Mayısı göklere yükseltti. Bu arada, devrimci cephe içinde, karşı tarafa duyulan kızgınlık içinde, sağ olsaydı, Gürselin de itiraz edeceği bir palavra ve kahramanlık edebiyatına girişenler oldu.

Bir çirkin oyun daha oynanmak istendi: Gürselin Anıt Kabire gömülmesi hakkındaki kararı istis-

Gürsel, eski MBK'cıların omuzlarında

Silâh ve ülkü birliğinin ölümsüz tablosu

mar etmek isteyen bir AP'li politikacı, "Eski Cumhurbaşkanları"nın Anıt Kabire gömülmesi için bir kanun teklifi verdi! Niyet açıktı: artık temel atma faaliyetlerine de başlayan Bayara yer ayarlamak!..

Tezvirat kampanyası süratle bir restorasyon anlamı kazandı. AP'li gazetelerde artık şöyle başlıklar olağandı: "Cenaze 27 Mayıs mezarlığına gömülecek.."

Meselâ, gerici bir gazetede şöyle deniliyordu: "...Yassıada kararlarının imzalandığı 14 Eylül günü nebatî hayatını kaybetti. Allah bütün müminlerine rahmen eylesin ve eğer Aga'nın bundan nasibi varsa buyursun, payını alsın..."

Zaferde Fürüzan Tekil, makalesinin "Gürsel Paşa! Gürsel Paşa!" diye başladığı bölümünde, Gürselin 27 Mayıs öncesindeki ünlü ihtar mektubunu, zamanın Genel Kurmay Başkanının emekliliği ertelenip kendisinin Genel Kurmay Başkanı olma şansı azaldığı için yazdığını -güya- açıkladı!. Osman Yüksel, Yeni İstanbulda, terbiyesizlik görevini şu satırlarla, gecikmeden yerine getirdi:

"Bir ölünün arkasından metihten başka şey söyletmeyen geleneklerimiz, üstelik bu gibi ölenleri himaye eden kanunlarımız, bizi bu hususta serbestçe konuşmaktan menediyor... Bu ölümden milletçe ibret alalım.."

Son Havadis ise, idamların yıldönümünde çıkardığı nüshasında Menderes, Polatkan ve Zorluyu bir resim hilesiyle hortlattı. Bu arada yalnız 27 Mayısa değil, Orduya da dil ve el uzatmalar başlamıştı. Yeni İstanbul, durup dururken, "Ulu Hakan Abdülhamit II. Han"ın saatini ve mücevher kesesini bir zabitin çaldığını iddia ederken, Hekimhanda Jandarma binbaşısı Mehmet Coğalanın evine "meçhul kimseler" tarafından -kim bu meçhuller, allahaşkına? Son günlerde amma da çoğaldılar..- dinamit atıldı!

Öbür tarafta ise, en soldakinden merkezdekine kadar bütün devrimciler, bu çirkin kampanyaya tepki göstermekte birleşiyorlar ve hissiyatlarını cenaze törenine mümkün olduğu kadar büyük ilgi göstermekle ifadeye çalışıyorlardı.

Cumartesiyi Pazara bağlıyan gece onbinlerce ankaralı, Meclisteki katafalkın önünden geçerek, 27 Mayısın liderine saygı görevini yerine getirdi. Bu, artık Anayasayı değiştirmekten bile açık açık bahsetmeye başlayanların hiç de hoşuna gitmedi. Hele ertesi gün yapılan büyük ve kusursuz cenaze töreni, buna bütün Ankaranın gösterdiği olağanüstü ilgi, 27 Mayısın nasıl benimsendiğini ortaya koydu. Törenin en ufak teferruatıyla dahi ilgilenen Ordu ise, kendisi üzerine oynamak isteyenlere kimden yana olduğunu gösteriyordu. Bu ilgi, bu heyecan, bu saygı yalnızca, inildiyerek yürüyen top arabasının üzerinde, atlas bayrağa sarılı olarak ebedî istirahat yerine taşınan Gürsele değil, onun temsil ettiği 27 Mayısa idi.

O zaman, bu töreni AP'li basın bile sayfalarına koymak ve kusursuzluğunu, büyüklüğünü bildirmek zorunda kaldı. Yalnız Tercümanda Ahmet Kabaklı, hissiyatını saklıyamadı. Ona göre, böyle gâvur işi törenlere ne lüzum vardı? Yok, ille büyüklerin cenazelerini halka göstermek faydalı olacaksa, islâmlıktan önceki "yuğ" törenleri niçin ihya edilmiyordu? Kabaklı, cenaze töreni olarak tavsiye ettiği biçimi de açıkladı: Ona göre, önemli kimse yüksek bir çadıra yerleştirilmeli, silâh arkadaşları olan yiğitler atlara binerek çadırın etrafında yedi defa dönmeli ve acıklı "sagu"lar söylemeliydiler!.

Gericilik denilen şey, sadece hilafeti istemekten ibaret değildi ki...

Gürselin ölümü, devrimciler cephesinin ne kadar güçlü olduğunu gözler önüne sererken, restorasyonu hayatlarının ideali bilenlerin baklayı ağızlarından çıkarmalarına da fırsat vermiş oldu. Eğer son fırsatlar kaçırılmazsa, ne yazık ki açık kapışma yakın görünmektedir.

Madenler

Danıştay demişse de...

Bugün Bursada ve bilhassa madenciler çevresinde çok kimse, Danıştay kararına rağmen bir maden yağmasının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini merakla takip etmektedirler. Devlet tarafından işletilmesi uygun bulunan bir sahanın, aksine, bir şahsa peşkeş çekilmesi için bir takım hazırlıklar yapılmıştır ve şimdi minarenin kılıfa uydurulmasının son çareleri düşünülmektedir. Bu son çareler, bizzat Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İbrahim Derinerin emriyle ve ilgisiyle aranmaktadır.

Madenci Rasih Selcanın başlıca sahibi bulunduğu "Rasih ve İhsan Maden Şirketi" bundan bir kaç yıl önce Maden Dairesine müracaat ederek Bursada Orhaneli ilçesindeki bir krom sahasını istemiştir. Maden Dairesi, bu talebe, madenci lisanıyla "Saha, mekşuf balant danişment sahasına tedahül etmektedir. Tedahülü ref et" diye cevap vermiştir. Şirket buna "Balant danişment sahası mekşufiyetini kaybetmiştir. Refe lüzum yoktur" mukabelesinde bulunmuştur. Bu mukabele üzerine Maden Dairesi, Maden Kanununa uygun olarak müracaatı iptal etmiştir. Şirket ise, gene

Rasih - İhsan madencilik şirketinin tabelâsı
Yağma yok!

Maden Kanununa dayanarak Danıştaya başvurmuştur. Danıştayın ilgili dairesi Şirketi haklı görmüştür. Bunun üzerine Maden Dairesi tashih-i karar talebinde bulunmuştur. Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulu ilgili dairenin hükmünü bozmuş, yani Şirketin dâvasını reddetmiş, böylece müracaatın iptali kararını tasdik etmiştir.

Bu hadise 1960 yılında cereyan etmiş ve kesinleşmiştir.

İbrahim Deriner Bakan olunca "Rasih ve İhsan Maden Şirketi" eski talebini tekrarlamıştır. Bunun üzerine, krom sahasına bir mühendis gönderilmiştir. Mühendis, verdiği raporda o sahada 100 bin tonluk rezerv olduğunu, burasının devlet işletmesi yapılabileceğini bildirmiştir. Fakat Bakan Deriner bu raporu sevmemiştir. Bunun üzerine aynı sahaya üç kişilik bir başka heyet gönderilmiştir. O heyet tersine bir rapor vermiş, sahanın gayrımekşuf olduğunu bildirmiştir. Bu sefer raporu seven Bakan Deriner, altına, el yazısıyla, sahanın "Rasih ve İhsan Maden Şirketi"ne verilmesini not düşmüştür. Ancak Maden Dairesi henüz, Bakanın emrine rağmen açık sorumluluğu sırtlayıp sahayı Bakanın arzuladığı firmaya sunamamıştır. Zira, hem ortada ilk mühendisin devleti ilzam eden raporu vardır, hem de Danıştay Şirketin müracaatını iptal etmiştir. Gerçi iptal kararı, nedense, Bursadaki Maden İrtibat Memurluğuna bir türlü bildirilememektedir ama, bu, kararın mevcudiyetini önlememektedir. Bakan, devletin yerine bu sahayı özel sektöre devretmeye kalkışsa da bunun "Rasih ve İhsan Maden Şirketi" olmasına imkân yoktur. Zira bu defa, başka müracaatların da çıkması ihtimali vardır ve kanun o takdirde talipler arasında kura çekilmesini gerektirmektedir.

AP Iktidarı şimdiye kadar, Danıştayın devlet aleyhindeki ve şahısların hakkını, hukukunu koruyan kararlarını tatbik etmemeyi marifet bilmiştir. Bu hadisede Deriner, devletin lehinde olan, fakat bir özel firmanın aleyhindeki kararın da aksine bir tasarrufta bulunmaya çalışmaktadır.

Bakalım, Muhteşem Süleyman devrinde buna da cesaret edilecek midir, edilemeyecek midir?

Kızılay

Müteahhit payı

Kızılay Genel Müdürü Muzaffer Akın, kendisine biraz önce telefon edip bir konuda soru soran A-

Hoca Efendi! Sen söyledin mi, söylemedin mi?

İbrahim Elmalı

Bir hoca efendinin, Diyanet İşleri Başkanı Bay İbrahim Elmalının kendisini Şeyhülislam zannetme hastalığı devam ediyor. Bay İbrahim Elmalının A.P. tarafından Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmesinden bu yana bu başkanlık bir tuhaf havaya bürünmüştür. Sanki Ankarada şimdi bir Vatikan vardır. Müslümanlıkta ruhban sınıfının bulunmamasına rağmen Bay İbrahim Elmalı "müslüman türk milleti" adına konuşmaya kalkacak, hatta "salyalı ağızlar" nevinden çirkin ve müstehçen tâbirler kullanarak tehditler savuracak kadar aklını kaybetmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı adına son yayınlanan bir tebliğ her halde bu zatın bir memur olarak bağlı bulunduğu Devlet Bakanına tevcih edilen sözlü soru halinde Büyük Meclise intikal edecektir.

Bay İbrahim Elmalı, Hürriyet gazetesinde ciddi bir iddiayla itham edilmiştir. İthamı yapan, kendisi gibi bir din adamı, Beyoğlu Merkez Vâizi Mehmet Küçüktür. Mehmet Küçük, İbrahim Elmalının bir çok kimse önünde "Yurdumuzda Hilâfet kurulmadıkça kurtuluş yoktur" dediğini ve Hilâfetin geri gelmesine çalıştığını imzasıyla bildirmiştir. Bu, en azından bir ihbardır, üzerinde ciddiyetle durulmak lâzımdır ve bir tahkikatı gerektirmektedir. Eğer son zamanlarda her türlü ölçüyü kaçırıp tamamile sapıtan hilâfetci, ümmetçi ve mukaddesatçı cereyanın halkaları Türkiye Cumhuriyetinin Diyanet İşleri Başkanına kadar uzanıyorsa bu hıyanet şebekesinin genişliği herkesi şaşırtacak dereceyi bulmuştur demektir. Bay İbrahim Elmalı adına yayınlanan şımarık bildirinin en ilgi çeken tarafı, iddianın tekzibine yanaşılmamasıdır. Hoca efendinin eğer söyleyecek bir şeyi varsa o da şudur: Hilâfet hakkındaki o sözü söylemiş midir, söylememiş midir? Bunun cevabını kamuoyu henüz almamıştır.

Ama almadan, Hoca efendi yakasını laik Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarından kurtarmış olmayacaktır ve ihbar, mutlaka kovuşturulacaktır.

Zira laik Türkiye Cumhuriyetinin bir Diyanet İşleri Başkanı olduğu gibi savcıları da vardır.

KİS'çiyi neden makamına dâvet ettiğini şöyle açıkladı:

"— Mesele telefonla anlatılacak gibi değildi!"

Telefonla anlatılması gerçekten zor olan mesele şudur: Erzuruma tren ve uçaklarla sevkedilen yardım malzemesini kara yoluyla deprem bölgesine göndermek için, Kızılay Genel Merkezinin inisyatifi ile, bir müteahhit firmadan kiralanan kamyonlara ödenecek parayı Erzurum Kızılay Şube Başkanı Mithat Turgutcan yüksek bulmuş ve istifaya kalkmıştır. Turgutcan sonra istifadan vazgeçmiştir -veya geçirilmiştir- ama, bu defa da ödeme muamelesine imza koymayı reddetmiş ve,

"— Ben bu parayı ödemem. Erzurum nakliyecileri düşük fiyat veriyorlar. Eğer mutlaka bu parayı ödemek istiyorsanız, başka birine ödeme yetkisi verin, yahut kendiniz ödeyin" demiştir.

Bunun üzerine, Erzurumda bulunan Genel Müdür Muzaffer Akının direktifiyle bir müfettişe ödeme yetkisiyle para verilmiş ve ödeme Turgutcanın yüksek bulduğu fiyat üzerinden yapılmıştır. Turgutcanın Erzurumlu nakliyecilerden aldığı teklif -ki şu anda sevkiyat artık bu fiyatlarla yapılmaktadır- ile Ankaralı müteahhit Kurt firmasına ödenen fiyat arasındaki fark yüzde 250 ile yüzde 300 arasındadır! Kızılay ile Kurt firmasının Ankarada yaptıkları anlaşmaya göre, bu firmanın Erzuruma Ankaradan gönderdiği veya Erzurumdan kiraladığı kamyonlara günde 700 lira ödenmiştir. Anlaşma gündelik sistemine göre yapılınca, meselâ Erzurumdan Karlıovaya bir günde yük götüren ve boşaltan kamyon, ertesi gün de boş olarak Erzuruma dönmekte ve böylece bir tek sefer iki gün sürdüğünden, 1400 liraya mal olmaktaydı. Oysa Erzurumlu nakliyeciler aynı mesafeye yapacakları bir sefer için 500 lira civarında bir para talep etmişler, boş dönüş için ayrıca ücret istememişlerdir. Bu yüzden aynı seferi Kurt firması yaptığında 1400, Erzurum firması yaptığında 500 lira ödemek gibi, son derecede garip bir durum doğmuştur. Bu durum Erzurumda dedikoduları artırmış ve Şube Başkanının istifa teşebbüsüne ve ödemeyi yapmamasına sebep olmuştur.

Olayı öğrenenler, depremden hemen sonra yardımların şekli tesbit edilirken ileri sürülen bir ithamı derhal hatırlamışlardır. Bu itham şudur: "Bu zihniyetteki bir hükümetin elinde toplanan yardımların tevziinde müteahhitler paylarını azımsanmıyacak ölçüde alacaklardır..."

İstifa teşebbüsü ve ödemeyi yapmamasıyla Kızılay bünyesinde bir ihtilâf doğmasına sebep olan Erzurum Şube Başkanı Mithat Turgutcan, kendisiyle konuşan AKİS'çiye olayın doğru olduğunu bildirdi ve şu izahatı verdi:

"— Biz burada nakliyatı, Erzurum sınırları içinde kalan deprem bölgelerine Ordunun ve Karayollarının vasıtaları ile yapıyorduk. Ama ilk günler, Erzurumlu nakliyeciler arasında, 'Kızılay nakliye için para ödemiyecek' diye bir dedikodu çıkınca, onlar çekimser kaldılar. Sıkışıklık oldu, zor durumda kaldık. Bunun üzerine Ankaradan bir firma ile anlaşmışlar ve buraya kamyon göndermişler. Bu arada buradaki nakliyeciler de talip oldular ve ucuz fiyat teklif ettiler. Dedikodu olduğu için ben bu ödemeyi yapmayı reddettim. Bunun üzerine ödemeyi bir müfettişle yaptılar. Kurt nakliyatın burada çalışması on gün devam etti. Şimdi Erzurumlu nakliyeciler ucuz fiyat üzerinden nakliyeyi yapıyorlar.."

Turgutcan, Kurt nakliyat ile anlaşma yapmak yerine Erzurum dışındaki kazalara da Ordu ve Karayolları vasıtaları ile sevkiyat yapmak için bir anlaşma yapmanın o zaman için mümkün olup olamıyacağı hakkındaki soruya ise,

"— Böyle bir organizasyon yapılabilirdi" diye cevap verdi.

Genel Müdür ne diyor?

Genel Müdür Muzaffer Akın ise, sözünün hemen başında şöyle dedi:

"— Efendim, bu işin müsebbibi benim! Bütün mesuliyeti yükleniyorum. Ama şerefi varsa, bu da bana aittir!."

Kızılay Genel Merkezi

Acele işe şeytan karışır

Sonra, Kızılayın baş sorumlusu olarak, meseleyi izah etti: Depremden hemen iki gün sonra, iznini iptal edip Erzuruma koşmuş ve oradaki sevkiyat karışıklığını görünce "Benim esas görevim buradadır" diyerek deprem bölgesine gitmemişti. İlk günler, herhangi bir ambar veya boşaltma tesisi bulunmayan Erzurum Havaalanına, bazıları Kanada gibi uzak yerlerden gelen uçaklar sık sık inmeye başlayınca, sevkiyat aksamıştı. Gerçi havaalanından ambara sevkiyatı Ordu vasıtaları yapmışlardı ama, ambardan deprem bölgesine yardım malzemesi düzenli olarak gönderilememişti.

Bunun üzerine, Genel Müdür şöyle düşünmüştü: "Bu yardım malzemesi Kanada gibi uzak yerlerden bir günde geliyor. Ben bu malzemeyi üç gün Erzurumda tutarsam vazifemi yapmamış olurum. Ben bir battaniyeyi biraz geciktirdiğim için bir tek çocuk ölürse, mesulü ben olurum.."

Genel Müdür, böyle bir sonuca vardıktan sonra, Ankaraya, Genel Müdür Yardımcısı Dr. Mehmet Kengerliye bir telgraf çekmiş ve acele kamyon istemiştir.

AKİS'çi ile Muzaffer Akının yaptığı görüşmeye katılan Dr. Kengerli, Kurt şirketi ile anlaşmayı nasıl yaptığını şöyle anlattı:

"— Telgrafı alınca hemen müteahhitlerden teklif istedim. Bizim, felâket anlarında ihalesiz anlaşma yapma imkânımız vardır. Müteahhitler, günlüğü 900 liradan başladılar, bizim devamlı müteahhidimiz olan Kurt şirketi 700 liraya indi. Anlaşmayı on günlük olarak bu şirketle yaptım.."

Teklif veren diğer firmalar ve bunların fiyatları sorulunca, Dr. Kengerli,

"— Şu anda hatırlamıyorum" diye cevap verdi.

Dikkat edilecek husus

Bu görüşmeden sonra bazı firmalara telefon edilerek, deprem bölgesinde, söz konusu yerde cari fiyatlar öğrenilmek istenildi ve görüşülen kimselerden, "700 lira günlük kamyon kirası çok iyi fiyat" cevabı alındı.

Erzurumlu nakliyeciler de aynı fikirde olmalılar ki, şimdi nakliye orada, çok daha düşük fiyat üzerinden devam etmektedir.

Kızılayın yaptığı bu uygulama, gerçekten dedikoduyu dâvet edecek şekilde olmuştur. Yöneticilerin söyledikleri gibi, bir çocuğa daha battaniye yetiştirerek hayatını kurtarmak için 30-40 bin liralık fazla gideri düşünmiyecek derecede rikkatli olmaları işin normalidir. Böyle bir müessesenin başına getirilmiş olmaları, bu şekilde düşünmek için yeterli sebeptir. Ama onların unutmamaları gereken bir şey daha vardır: Hamiyete, cömertliğe ve iyi hislere dayanan bu önemli müessese yi hiç bir dedikoduya karıştırmamak kousunda çok hassas olmak!..

İdare

Tepeden inme

Rahatsız olduğu daha ilk bakışta anlaşılan iri yapılı, ak saçlı, dolgunca yüzlü zat konuştukça öfkeleniyor, öfkelendikçe yer değiştiriyor, arada bir, buğulanan mavi gözlerini, tül perdelerin örttüğü geniş pencerelerden dışarıya kaydırıyor, sonra yine, karşısında oturan gence dönerek anlatmağa devam ediyordu. Bir ara,

"—Onların istediği yere gitmiyeceğim! Bunun bir tertip olduğuna inanıyorum. Orada bir punduna getirip beni öldürtecekler" diye konuştu.

Geçtiğimiz hafta Cumartesi günü, Gülhane semtindeki emekli subay evleri, 58. Bloktaki 2 numaralı dairede öfkeyle konuşan ak saçlı zat, Tarım Bakanlığı Beslenme, Gıda Kontrolü ve Teknoloji Grupu Başkanı iken âni bir kararla Adana Veteriner Müdürlüğü emrine atanan Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürktü. Bir süre önce, Tabii Senatör Haydar Tunçkanat tarafından açıklanan ve amerikalılara verildiği ileri sürülen 50

Vay, vay, vay!

Amerikada çıkan Washington Post gazetesinde bu ayın başında bir yazı yayınlanmıştır. Yazarı, Türkiyeyle ilgili bulunan, memleketimize zaman zaman gelen, bize karşı iyi duyguları bulunan Alfred Friendly'dir. Amerikalı gazeteci Antalya civarında galiba bir yerin de sahibi veya kiracısıdır. Yahut, hayatının bir kısmını orada geçirmeye niyetlidir. Alfred Friendly İnönü Amerikaya gittiğinde de kendisi ve memleketimiz hakkında dostane yazılar yayınlamıştı. Bu seferki yazısı, A.P. organlarından bazıları tarafından "İktisadi Kalkınmaya İnönü Hükümetleri mâni olmuştur" başlığıyla iktibas edilmiştir. İnönü iktidardayken Friendly'nin o iktidar hakkındaki hükümleriyle bugünkü fikirleri aynı değildir ama, yazının asıl ilgi çekici tarafı bu değildir. Türkiyeyle münasebeti olan amerikalı gazeteci şunları yazmaktadır:

"Demirel hâlâ, özel mülkiyetle ilgili proje ve plânları korku içinde izleyen küçük memurlar sınıfının verdiği sıkıntı içindedir. Öte yandan son derece kinli Amerikan aleyhtarlığı ve diğer ülkelerde modası bundan 300 yıl önce geçmiş doktriner iktisadi sosyalizm şampiyonluğu yapan sol cenah da genişlemektedir. Demirel bunlar için, (Bu bir fuzuli sıkıntıdır fakat geçecektir) demektedir.

Mamafih karışık bu hava içinde Demirel oldukça becerikli bir surette gemisini yürütebilmektedir. Birçok yeni proje mevcuttur. Bu yeni teşebbüslerde çoğunluk hissesinin özel ellerde bırakılması öngörülmektedir. Mamafih Demirel, bu özel teşebbüs ile ilgili projeleri henüz halk efkârına açıklamamıştır.'

Demirelin, özel teşebbüsle ilgili olarak "henüz halk efkârına açıklamadığı" projelerini amerikalı gazeteci Friendly, yetkili bir tarzda açıklıyor! Tuhaf bir şey.. Daha tuhafı, böyle projelerin gerçekten varlığı Demirel İktidarının bazı niyetlerinden ve tasarruflarından anlaşılıyor. Batman - İskenderun petrol borusu hakkında düşünülenler Mr. Friendly'nın söylediklerini doğrulamaktadır.

Haydar Tunçkanatın açıkladığı bir rapor, Türkiyenin durumunu amerikalılara el altından bildiren ajansların mevcudiyetini ortaya koymuştu. Ama, özel teşebbüsün menfaatine olarak Başbakan Demirelin kafasındaki projelerin amerikalılara haber verilmesi!

Evet, en azından tuhaf, çok tuhaf bir şey.. Zira bu Türkiye, amerikalılarla ortaklaşa idare edilmiyor ya..

kişilik "nötralizasyon" listesinde adı bulunan Koçtürkün, geçtiğimiz hafta içinde birdenbire Tarım Bakanlığındaki önemli görevinden alınarak Adana Veteriner Müdürlüğü emrine verilmesi çeşitli çevrelerde tepkiyle karşılandığı gibi, bizzat Koçtürk üzerinde de şok tesiri yarattı.

Bu beklenmedik ilginç tayinin hikâyesi, geçtiğimiz hafta Salı günü, Tarım Bakanlığının Karanfil sokak 59 numaradaki Beslenme, Gıda Kontrolü ve Teknoloji Grupu Başkanlığında başladı. Olaydan bir gün önce yıllık izne ayrılmış olan Koçtürk, bir kitap almak üzere, o gün akşamüstü, başkanı bulunduğu daireye uğrayınca, eline bir zarf tutuşturuldu. Resmî yazıda, halen başkanı bulunduğu dairenin lâğvedildiği ve kendisinin de Adana Veteriner Müdürlüğü emrine, Veteriner Başmüdürü kadrosu ile Gıda Kontrol Müşaviri olarak atandığı, en kısa zamanda yeni görevine başlaması bildiriliyordu.

Koçtürk o gün, izinli olduğu gerekçesiyle, tayin emrini imzalamadı.

Oyun başlıyor

Olayın ikinci kısmı üç gün sonra Perşembe günü Bakanlıkta cereyan etti. Bakanlık doktoruna muayene olan Koçtürk, doktorun da isteği üzerine, hastahaneye gitmek istevince gürültü koptu. Orada beklediği sürece kalp krizleri geçiren Koçtürk, kendi iddiasına göre, o anda Bakanlıkta imza yetkisine sahip kimse bulunmadığı gerekçesiyle hastahaneye gönderilmedi. Koçtürk, "Yahu, ben bulgar tohumu muyum? Kaatil olacaksınız" şeklindeki uyarmalarının da bir etkisi olmadığını görünce, evine kapandı ve tedavisini, dışardan çağırttığı doktorlara yaptırttı.

Bu arada Bakanlık yetkilileri, tayin emrinin tebellüğü için çeşitli yollara başvuruyor ve Koçtürkü bir an önce Ankarayı terke zorluyorlardı. Haftanın son günü saat 18 sıralarında cereyan eden bir başka olay, bütün bu olup-bitenlere tüy dikti: O gün Koçtürkün evine dört kişi geldi. Bunlardan biri, Tarım Bakanlığı Müsteşar yardımcılarından birisinin şoförüydü. Diğer üçünü Koçtürk tanımıyordu. Bunlardan ikisi gözlüklü, iriyarı, bıyıklı, esrarengiz adamlardı. İçeriye girdikten sonra bir süre, çaktırmamağa çalışarak, gözucuyla odaları kontrol ettiler, sonra getirdikleri zarfı, yatak odasında dinlenmekte olan Koçtürke uzatıp, imzalamasını istediler. Koçtürk zarfın içindeki yazıyı aldı ve daha fazla rahatsız edilmemesini söyliyerek, kendilerine kapıyı gösterdi.

"Tarım Bakanı yerine Mustafa Durusoy" imzasıyla gelen yazıda tayin emri tekrarlanıyor ve izinsiz olarak görevini terkettiği belirtilerek, usûlüne göre başvurduğu takdirde hastahaneye gönderilebileceği bildiriliyordu.

Kendisiyle görüşen AKİS muhabirine, mâhut casusluk raporunda nötralize edilmesi öngörülen beslenme uzmanı Koçtürk, şamarın perde arkasındaki eller tarafından atıldığını ve hakkında daha kötü şeylerin de düşünülmüş olabileceğini söyledi. Koçtürke göre, bu oyun, şimdiye kadar oynanmak istenenlerden sadece bir tanesidir ve muhtemeldir ki sonuncusu olmıyacaktır. Memleket için çok gerekli olduğuna inanılarak kurulan Gıda Kontrolü ve Teknoloji Grupunun lâğvı için ortada hiç bir sebep yoktur ve yeni tayindeki kasıt ortadadır. Çünkü, hiç bir veteriner müdürlüğünde gıda kontrol müşavirliği diye bir kadro mevcut değildir. Ayrıca, "veteriner başmüdürü" kadrolu bir adamın "veteriner müdürü" emrine alelâde bir memur olarak verilmesindeki garabet de ortadadır. Koçtürke göre bu, tamamen bir tertiptir ve Adanaya gittiği takdirde başına çok daha kötü çoraplar örülecektir.

Madalyonun asıl yüzü

Soya ve soya yağı konusunda yabancı çevrelere karşı verdiği mücadele ile tanınan Koçtürk, kendisine oynanan ve oynanmak istenilen oyuna sebep olarak yine bu konuyu görmektedir. İddiasına göre, Amerikanın memleketimizdeki soya temsilcileri ve onların yakın adamları olan bazı kişiler, Tarım Bakanı Bahri Dağdaşa ve çevresine baskı yapmış, amaçlarına bu yoldan ulaşmıya çalışmışlardır. Aynı kişilerce bundan önce de çeşitli tertiplere başvurulmuş, kendisine defalarca çelme takılmış ve hattâ tehdit edilmiştir. Tarım Bakanı Dağdaş da kendisine, soya mücadelesi sebebiyle, muğberdir. Çünkü Dağdaş, yaptığı bir konuşmada, vatandaşlara et yememelerini tavsiye ettiği halde, aynı günlerde T.R.T. 'ye bir demeç veren Koçtürk, bunun hatalı olduğunu ve bu propaganda ile türk neslinin uzun süre içinde entelektüel gücünün yokedilmesinin hedef tutulduğunu ileri sürmüştür. Bu konuşmadan sonra, bir Bakanlık yetkilisi, Koçtürkü çağırarak, Bakanın kendisine çok kızdığını bildirmiştir.

Doç. Dr. Osman N. Koçtürk bir konferansta

Casusluk raporunun luşını

Üzerinde çalıştığı soya ve genel olarak gıda konusunun aynı zamanda sinsice hazırlanmış bir emperyalist oyunla da şiddetle çatıştığını söyleyen Koçtürk, bundan yüzde alan bazı kişilerin de kendisini bertaraf etmeğe çalıştıklarını ve casusluk raporunun deyimiyle "nötralize" edilmesinde yardımcı olduklarını söyledi.

Vardır bunda bir iş..

Olay, neresinden alınırsa alınsın, gariplıklerle doludur ve herkes, bu tayinin kasıtlı olduğu kanısındadır. Bazı çevrelerin dümen suyunda gitmeyi çıkarları için gerekli görenler, mevcudun muhafazası için her yola başvurmaktadırlar.

Hükümet sorumluları ve onların yakın çevreleri, büyük bir soğukkanlılıkla, olup - bitenlerin kendileriyle hiçbir ilgisi bulunmadığı izlenimini vermeye çalışmaktadırlar. Oysa ki Bay Otay, "Ege taarruzu" sırasında yaptığı bir konuşmada, "Yabancı sermayenin memleketi sömürdüğü iddia ediliyor. Sömürtmeyin beyler!" diyerek, muhteşem bir sorumsuzluk örneği vermekten çekinmemiştir. Zira sömürtmemesi gereken makamda oturan zat, bizzat kendisidir.

İnönü Hükümetinin başarılı Tarım Bakanlarından Turan Şahin tarafından düşünülen ve bir süre sonra da gerçekleştirilen "Beslenme, Gıda Kontrolü ve Teknoloji Grupu" gibi önemli bir kuruluşun, ortada hiç bir sebep yokken, belki de sırf Osman Koçtürkü "nötralize" etmek için lâğvedilmesi, zihinlerde istifhamlar yaratan bir davranış olarak nitelenmektedir. Olayı öğrenenler şimdi, birbirlerine şu soruyu sormaktadırlar:

"—Bunun sonu nereye varacak? Sadece mahkeme-i kübrada hesap vereceklerini sananlar, sırtlarındaki yükü acaba oraya kadar taşıyabilecekler mi?"

1918 İzmir doğumlu Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk, askerî veteriner olarak Amerikada ihtisas yapmış, 27 Mayıs Devriminden önce Et ve Balık Kurumunda uzman olarak çalışmış, beslenme konusundaki bilimsel mücadelesiyle ün yapmış, sevilen bir kimsedir. Böyle bir kimsenin "nötralize" edilmesi, casusluk raporunu yine günün konusu haline getirmiştir.

Uyuttuk sananlar

İlhami Soysal

Her şey gösteriyor ki, İlhami Soysalın yediği dayak yanına kâr kalacaktır. Sükanın polisi, bugüne kadar yaptığı "aramalar" dan bir netice alamamıştır. Mamafih, Mümtaz Faik Fenik gibi bazı hallerde ileriyi gören kıymetli yazarlar -üstad dır, Şah Musaddık tarafından düşürüldüğünde ileriyi görememiş ve "Şah mat oldu" diye unutulmaz bir yazı yazmış ve tabii bir de, 27 Mayısı ancak İhtilâlden sonra anlayıp çarkını ancak 28 Mayısta yapabilmişti- "faili meçhul zabıta vakaları" ndan daha önce bahsetmişlerdi. Bu hadise de, her halde onların listesine eklenecektir. Böylece, dayak tertipçileri cüretleri artmış olarak yeni tertiplere girişebilecekler ve Türkiyede Cengel Kanunu, Demirel Devrinin bir âlâmeti farikası olarak karşılıklı kullanılacaktır.

Bakalım, bundan en fazla zararı kim görecektir.

Bugün için nasıl zararlı, dayağın acısını geçirmiş olan İlhami Soysaldan çok fazla, memleketin güvenlik ve huzurundan sorumlu Demirel İktidarıdır. Süleyman Demirel vatandaşın emniyet içinde bulunduğunu nutuklarında gene tekrarlarsa her halde çok kimse kahkahasını tutamayacaktır. Bir memleketin polisi Başkentte, gündüz vakti, modeli ve rengi bilinen bir otomobille gazetecileri evinin önünden kaçıranları bulmaktan âciz kalırsa o işte ya bir bit yeniği vardır, ya da Emniyet Teşkilâtı âcizdir, onun başındaki Bakana düşen ilk iş istifasını vermektir. Eski D.P. 'de olduğu gibi bugünkü A.P.'de de sorumluların istifası gibi bir âdetin bulunmaması umumî kaideyi elbette ki değiştiremez.

İlhami Soysalın döğülmesiyle bugün arasında umumî efkârın alâkasını daha fazla çeken hadiselerin cereyanı, o hadiseyi belki zihinlerde unutturmuştur. Ama hafızalar bunu hep hatırlayacaklardır ve memleketin aydın kamuoyuna düşen görev bu hatırayı uyanık tutmak, Hükümeti bir netice almaya zorlamaktır. Türkiye, artık baskı gruplarının teşekkül etmiş olduğu bir memlekettir. Bu baskı grupları tesirlerini gösteremezlerse varlıklarını tekrar kaybetmeye mahkûm olurlar. Polis ya sokak kabadayılarını bulmalıdır, ya da Sükan istifaya mecbur bırakılmalıdır.

Aksi halde, Demokrasimizde iyi işlemeyen bir başka şey daha var demektir.

Gazeteciler

"Herkes pasifini korusun!"

Duvarları kitap dolu küçük odadaki kanapeye uzanmış gazete karıştıran gözlüklü genç adam, önce, koridordan hafif ayak sesleri duydu. Çok geçmedi, yarı aralık oda kapısı sert bir ayak darbesiyle sonuna kadar açıldı ve uzun bir tüfek namlusunun elektrik ışığı altında parladığı görüldü. Aynı anda, sert görünmeğe çalışan bir kadın sesi duyuldu:

"— Eller yukarı! Kıpırdarsan yakarım!.."

Gözlüklü genç adam, hiç acelesiz, elindeki gazeteyi döşemeye bıraktı ve bir yandan gözlüklerini düzeltirken, bir yandan da cevap verdi:

"— Ne o, yüce kattan sen de mi ferman aldın?"

Işıkta pırıl pırıl parlayan namlu ağır ağır aşağı indi. Genç adama sevgiyle bakan sarışın, iri yapılı genç kadın, küçük adımlarla kanapeye doğru ilerledi ve kendine güvenen insanlara has bir sesle şunları söyledi:

"— Bununla seni koruyacağım! Sen yaralı ve hastasın. Halbuki ortalık hiç tekin değil. Bir takım itler, mezbaha kenarında dolaşır gibi evin etrafında dolaşıyorlar gibime geliyor. Madem ki onları hâlâ bağlamıyorlar, biz de kendimizi koruyacağız."

Sahne, geçtiğimiz haftanın sonlarında bir akşam, meçhul kişiler tarafından kaçırılarak dövülen gazeteci İlhami Soysalın Çankaya Basın sitesindeki evinde cereyan etti. Evin etrafında birtakım karanlık adamların dolaştığını gören Soysalın eşi Bahriye Soysal, akrabalarına başvurarak, bir av tüfeği sağlamış ve akşamları nöbet tutmağa başlamıştır. Mermilerinin içinde bol domuz saçması bulunan tüfeğin her an patlama ihtimali vardır ve Soysallar bundan başka çarelerinin kalmadığına inanmaktadırlar.

Evde, âdeta sıkı yönetim ilân edilmiş durumdadır. Ev halkı, belli bir saatten önce eve gelmekte, kapı ve pencereler sıkı kontrol altında tutulmaktadır. Çocukların yalnız başlarına dışarı çıkması yasaklanmıştır. Karı-kocadan müteşekkil devriyeler, nöbetlerini büyük bir intizamla tutmaktadırlar.

Rapor skandali

Tulumbacıların deyimiyle "eşek sudan gelinceye kadar" dövülen Akşam Gazetesi Ankara Temsilcisi ve yazarı İlhami Soysalın ağrıları geçtiğimiz hafta içinde de devam etti. Özellikle kaburgalarındaki ağrıların gündengüne arttığını duyan Soysal, tanıdık bir doktora yaptırdığı muayenesinde, kaburgalarında kırık bulunduğunu öğrendi. Bunun üzerine, ilk geçici raporu veren ve kırıktan - çıkıktan hiç bahsetmeyen Nümune Hastahanesi ilgililerine haftanın son günü tekrar başvurdu. Hastahane yöneticileri bu defa işi hastabakıcılara bırakmadılar ve filmi bir mütehassısa çektirttiler. Ancak, bu defa da kaburgalarda kırık bulunmadığı bildirildi.

Fakat ağrılar da gündengüne dayanılmaz bir hal alıyordu. Soysal, arkadaşlarının ısrarı üzerine, bir kere de Sosyal Sigortalar Hastahanesine gitti. Nümune Hastahanesinde, belki de korkudan, ortadan kaybolan kırık, bu defa cesaret edip, kendini filmde gösteriverdi! İlhami Soysal bunun üzerine Savcılığa bir dilekçe verdi ve sağ kaburga kemiğinin onuncusunda kırık bulunduğunu bildirdi.

Bu işe, başta Soysaldaki kırıkları tesbit eden doktorlar olmak üzere, kimsenin aklı ermemekte, büyük bir şaşkınlık içinde, "Bu işte galiba Zati Sungurun parmağı var" demektedirler.

Olayın üzerindeki sis perdesi, gün geçtikçe biraz daha kalınlaşmaktadır. Polis, hemen hemen hiç bir ipucu yakalıyamamış, takipten vazgeçmiş gibidir. Ege gezisinden "üşütmüş" olarak döndüğü yazılan Demirel ise, nedendir bilinmez, hayli sarsılmış görünmektedir. İçişleri Bakanı Sükanda ise ne bir ses, ne bir nefes!..

Savcılık, geçtiğimiz hafta içinde de, kendi açısından yürüttüğü soruşturmaya devam etti, polisten ve çeşitli çevrelerden gelen haber ve ihbarları imkânı nisbetinde değerlendirmeye çalıştı. İhbarların çoğunluğu Akşam Gazetesine yapıldığından, bunlar Soysal kanalıyla Savcılığa duyurulmaktadır.

Polisin bir şikâyeti şudur: "Bu gazeteci de, bize hiç ipucu vermiyor ki?"

Halbuki bir AP organı Soysalın "özel sebepler"le dövüldüğünü yazmış, meşhur arabanın numarasını vermiş, dövdüren "özel şahsı" da inisiyalle tavsif bile etmiştir!

Polisin hiç olmazsa bunu yalanlaması acaba gerekmemekte midir?

Külağa Küpe...

Aferin diyecek yerde..

Son Havadisin baş sayfasında kocaman başlıklar, kocaman bir resim: "Kızıl propaganda yapan iki kişi tutuldu". Altta da izahı: "Bakırköy Akıl Hastahanesi civarında komünizm propagandası yapan onbeş bulgar göçmeninden ikisi yakalandı!" Daha altta, daha da bir izah: Bunlar "Yaşasın komünizm, yaşasın Makarios!" diye bağırmışlar.

Ne kızıl propaganda değil mi?

Ayol, bu çeşit propagandaların ancak Bakırköy Akıl Hastahanesi civarında yapılabileceğini belirtmekle çocuklar komünist değil, antikomünist propaganda yapmışlar. Sükanın onlara birer madalya vermesi gerekmez miydi?

C. H. P.

...82. Yıl

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 82. yaşını -İnönü 1884 doğumludur- İstanbullu CHP'liler arasında kutlayacaktır. İnönünün 82. yaşını idrak ettiği Cumartesi günü, CHP'nin İstanbul teşkilâtı il kongresini yapacaktır. İstanbullu CHP'liler, Genel Başkanları için bir yemek tertip etmek için bu haftanın içinde faaliyete geçtiler.

Aslında İnönünün, 82. yaşını İstanbullu CHP'liler arasında geçirmesinin bir başka sebebi de bulunmaktadır. İnönü bundan önceki yaş gününü Ankarada kutlamıştı. Bu defa ise İstanbul il kongresinde bulunacak ve partililere, tahrif edilmiş "Ortanın Solu"nu anlatacaktır. İnönünün bu konuşmasından sonra, "tahrif edilmiş" Ortanın Soluna karşı olanlar, "gerçek" Ortanın Solundan ne murad edildiğini İnönünün ağzından duyduklarında kamplarını şüphesiz değiştireceklerdir.

İnönü, il kongresinde, Ortanın Solunun yeni bir tutum ve prensip değil, CHP'nin gerçek tutum ve prensibinin bir tarifi olduğunu bir kere daha belirtecektir.

Gerçek de budur. Partiler yelpazesi mefhumu ancak 27 Mayıs Devriminden sonra Türkiyede teşekkül ettiğinden ve Türkiyede sosyo - ekonomik meseleler ancak 27 Mayısla su yüzüne çıktığından, CHP için Ortanın Solu deyimi o devrede bir mevkiin tanımlanması olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ancak, CHP'de bunu bildikleri halde

Ekrem Özden
"Yaşasın özel sektör!"

Ortanın Solu istismarını yapanlar, aslında, CHP'nin reformcu ve devrimci karakteri ile bağdaşamayan "eşraf menfaati" temsilcisi bazı kimselerdir ki, 1966 Türkiyesinde artık onların yeri reformcu CHP değil, AP olsa gerektir.

Genel Başkan İnönünün konuşması, bütün memleket meselelerinin yanında, özellikle Ortanın Solunun ne menem şey olduğu konusundaki tereddütleri ortadan silecek ve açıklığa kavuşturacak nitelikte olacaktır.

Şimdi bütün gözler İstanbul il kongresine çevrilmiş bulunmaktadır. Nitekim geçen hafta içinde başlayan il kongresi kulisi hafta içinde de bütün hararetiyle devam etti.

Bulanık su meraklıları

CHP'nin, devrimci ve reformcu hüviyetinin yanında bir de "eşraf menfaati" temsilciliği hüviyeti bulunduğu dedikodusunu kendilerinden menkul bir hava içinde ortalıkta dolaştıranlar paçaları sıvamışlardır. İstanbulda iki grup, ayrı ayrı, icra-i faaliyete başladı. Bunlardan biri -kendilerine "sağcıların temsilcisi" ünvanını yakıştıran Ekrem Özden -hele meşhur mektuptan sonra!-, Cemal Yıldırım ve Oğuz Oran üçlüsü-, CHP'yi gizli komünistlerin ele geçirmek istediğini, kendilerinin ise "koruyucu melekler" olarak CHP'ye kanat gerdiklerini söyliyerek, kendi kulisini devam ettirmektedir. Ortanın Solunu temsil eden grup ise Orhan Birgit ve Erol Ünalın taktiği ile çalışmaktadır. Ne var ki İstanbulun havası, Ortanın Solu lehine işlemektedir. Nitekim Çatalca, Eminönü, Şişli, Fatih, Gazi Osmanpaşa, Eyûp dışındaki bütün ilçeler Ortanın Solunu destekleyeceklerini bildirmişlerdir.

Ancak, ortanın sağı - solu meselesinde çatışan gruplar, Ali Sohtoriğin başkanlığa seçilmesi meselesinde birleşmişlerdir. Taraflarca bir denge unsuru olarak kabul edilen Sohtoriğin yeni baştan seçilmesi için, geçenlerde toplanan ilçe başkanları karar almışlardır. Kongrede bu konuda yeni bir eğilim belireceği sanılmamaktadır.

Kongre hazırlıklarının ve kulislerinin yapıldığı şu günlerde ortaya üçüncü bir adam çıkmıştır. Bu, parti çevrelerinin ciddiye almaya bir türlü yanaşmadıkları Kasım Gülektir. Pantalon ıslanmayınca balık tutulamıyacağını hâlâ anlamamış olan, buna rağmen her fırsatta bulanık su arayan Kasım Gülek, meşhur telâşıyla sağa-sola koşturmakta ise de, mukadder sonucu değiştirememekte ve yalnız kalmaktadır.

Bütün bunlardan çıkan sonuç sudur: Gerek başkanlık, gerek il yönetim kurulu ve diğer organlar için bu kongrede büyük mücadele olmıyacaktır. Bunun başlıca sebeplerinden birisi, Ortanın Solu ekibinin karşısında bulunanların kaale alınmayacak kadar zayıf olmalarıdır. Delegelerin çoğunluğu başkanlık üzerinde anlaştıklarına göre, olsa olsa havayı, yönetim kuruluna girebilmek için şahsî bir mücadelenin içinde olanlar bulandıracaklardır.

Ali Sohtorik
Denge unsuru

Kongreye yakın çevreler, esas mücadelenin kurultay delegeleri seçiminde olacağı kanısındadırlar. Seçilecek 83 kurultay delegesinin önemini bilenler, bütün güçlerini bu noktaya vermişlerdir.

İşçiler

Avrupanın paryaları

Varto ve dolaylarını yerle bir eden depremin yaralarını sarmak durumunda kalan yetkililer, henüz kesinleşme dönemine gelememiş olan çeşitli öneriler ileri sürmektedirler. Bu önerilerden özellikle bir tanesi, -Varto ve dolaylarındaki depremzedelerin işçi olarak dışarıya gönderilmesini ve bunda da öncelik tanınmasını isteyen öneri-, bu konuya biraz daha yakından eğilmeye fırsat vermiştir.

"Dışarıya işçi göndermek", bugün, az gelişmiş ülkelerin veya az gelişmiş bölgelerin sloganı haline gelmiş bulunmaktadır. "Dışardan işçi ithâl etmek" ise, kolayca tahmin edileceği gibi, sanayileşmiş ülkelerden, tam istihdamı fazlası ile gerçekleştirebilen ülkelerin sloganıdır. İki yönlü işleyen bu oyun, biraz yakından bakılınca, XX. yüzyılın ikinci yarısındaki kapitalist düzenin yeni bir özelliğini ortaya çıkarır. Ayni zamanda, köklerinden sökülüp götürülerek, yeni ve yabancı topraklara zorla yerleştirilen bitkilerde görülen acı olduğu kadar garip serüven, bu işçilerin de başlarına gelmektedir.

Üzülerek kaydetmekte fayda vardır ki, bu davranış, işçi gönderen ülkelerin hükümetleri için, zaten ağır olan işsizlik yükünü hafifletirken, sürekli bir biçimde açık veren dış ödeme dengesinin yabancı döviz kefesine bir şeyler kazandırmaya vesile olmakta ve yakın vâdeli bir hesap için, lehte bulunmaya yeterli çok sayıda neden hazırlamaktadır.

İşte böyle bir kaygının içinde bulunan işçi ihraç eden ülkelerin hükümetleri ile, henüz yeterince otomasyona gidemediği için el emeğine ihtiyaç duyan sanayi kollarının temsilcisi hükümetler büyük bir kolaylıkla anlaşabilecekleri bir ortak zemin bulmaktadırlar. Bu ortak zeminin kaygan yüzeyi üzerinde başlayan işçi alış-verişi, bir süre daha, büyüyen, bir hızla gelişmeye devam edecektir.

Eskiden de böyleydi

Dışarıdan işçi ithâl ederek bazı kötü işleri onlara gördürmek, tarih kadar eski bir gelenektir. Romalılar, orduda, kötü ve kirli işleri yapmaya yanaşmayan romalı askerlerin yerine, dışardan getirilmiş ücretli kimseler bulundururlardı. Bu ücretliler, bir ordunun bütün kötü işlerini ve kirli görevleri, aldıkları düşük paralar karşılığında yaparlardı. Meseleye yakından bakıldığı zaman, Romalılardan bu yana, insanoğlunun tutumunda büyük bir değişiklik olmadığı hayretle görülür. Özün ayni oluşu, biçimdeki değişikliklere rağmen çok açıktır.

XIX. yüzyılın büyük sömürge ülkelerinin başında gelen Fransa ve İngiltere için, dışardan işçi getirmek yeni bir şey değildir. Fransa ve İngilterede halkın arasına biraz karışanlar, birçok kimsenin Afrikanın ve Güney-Doğu Asyanın değişik köşelerinden sökülüp getirildiğini, bazılarının tekrar yurtlarına döndüklerini, diğer bazılarının ise, çeşitli bağlarla, yerleşip kaldıklarını, hattâ fransız uyrukluğunu benimsediklerini güçlük çekmeden göreceklerdir. Bugün yeniden yapılması hayalleri bile zorlayan muazzam Paris Metro şebekesi, Kuzey Afrikadan veya Senegalden getirilmiş işçilerin salladığı kazma ve küreklerin eseridir.

Bunun gibi, İngilterede de, çeşitli iş kollarında çalışan işçilerin "renkli" oluşları, en dikkatsiz kimseleri dahi düşündürecek bir yoğunluktadır. Bir ingilizin nazlanarak yapacağı her iş için, emre hazır bir afrikalı, bir pakistanlı veya bir kıbrıslı tetikte beklemektedir.

Durdurulamıyacak akın

Geleneksel sömürgeciliğin son örnekleri olan İngiltere ve Fransa, şimdi kendilerine yeni rakipler bulmuşlardır. Son zamanlarda Batı Almanya, İsviçre, Belçika, Hollanda ve Avusturya başlıca işçi çağıran ülkeler durumuna gelmişlerdir. Yabancı işçi çalıştırmakta ağırlığın Fransa ve İngiltere aleyhine olarak bozulmuş olduğu, Batı Almanyaya doğru kaydığı rahatlıkla söylenebilir. En son göstergelere göre, Batı Almanyada çalışan yabancı işçi sayısı 1 milyona yaklaşmaktadır. Bu rakamın biraz daha kabaracağı kesinlikle iddia edilmektedir. 4 milyon nüfuslu küçücük İsviçre, 700 bin civarında yabancı işçi çalıştırmaktadır. Bu rakamın nüfusa oranı düşünülecek olursa, İsviçredeki yoğunluğun diğerlerinin hepsinin önüne geçtiği anlaşılır. Bu görüşü daha da somut halde ifade etmek gerekirse, daima başvurulan bir örnek tekrar edilebilir. İsviçre sanayi sektöründe çalışan her dört işçiden bir tanesi yabancıdır. Sanayiin dışındaki zor ve kötü işlerde çalışan işçilerin çoğunluğunu ise, yine yabancı işçiler teşkil etmektedir.

İşçi mitinglerinden heyecanlı bir sahne

Vartolular da yurt dışına giderlerse..

Bu akımın yakında duracağı sanılmamalıdır. Çünkü, bu akımın sürmesini zorlayan nedenler iki yönlüdür. Birisi, tam istihdamı fazlasiyle aşarak, fazla el emeğine ihtiyaç duyan ülkelerin başvuracakları baska bir işçi kaynağının mevcut olmamasıdır. Bu ihtiyacı karşılamak için göze alınacak otomasyon ise, hem uzun vâdeli, hem de her sektörde verimli olmayacak bir nitelik taşımaktadır. Bu durum

karşısında, işçi çağıran ülkelerin sesleri, daha uzun bir süre, az gelişmiş ülkelerin kulaklarında duyulacak demektir.

Öte yandan, işçi ihraç eden ülkelerin durumu da daha parlak değildir. Gereği gibi sanayileşmemiş ülkeler, massedemedikleri işçileri, içerdeki istihdam imkânsızlığı önünde, dışarıya göndermeyi bir kurtuluş çaresi ve emniyet supapı olarak görmektedirler. İşçi ihraç eden ülkelere şöyle bir göz atmak bile, bu konuda fikir vermeğe yeter. Yabancı işçilerin çoğunluğunu Portekiz, İspanya, Güney İtalya, Yunanistan, Kuzey Afrika ülkeleri, Siyahi Afrika ve Türkiye işçileri tekşil etmektedir. Bunlara, son zamanlarda, yugoslavyalı işçileri de eklemek gerekmektedir.

Gerçek nedenler ve durum

Mevcutların üstüne her yıl 700 bin yeni yabancı işçi eklenmektedir. Bu, şu demektir: her yıl 700 bin kişi., küçümsenmeyecek bir kitle, topraklarından, geleneklerinden, alışkanlıklarından, mânevi bağlarından, dillerinden ve çoğu defa ailelerinden koparak, Avrupaya doğru yola çıkmak zorunda kalmaktadır. Bu zorunlu göçün sayısız nedenleri vardır. Bu göçler, modern kapitalizmin en son aşamasının yarattığı bir zorlamadır. Eskiden, sömürülecek ülkeleri fethetmek gerekirdi. Başlangıçta silâh zoru kaçınılmaz bir araç sayılırdı. Daha sonraları, bu ülkelere yığın halinde yapılan yatırımlar sömürgeciliğin yaşamasına ve çıkar sağlamasına yeter sayılıyordu. Günümüzde ise, bu gelişme son aşamasına ulaşmıştır. Bu aşamada, sömürgecilik çok belirli bir şekil değişikliğine uğramaktadır. Çünkü, XX. yüzyılın ikinci yarısındaki sömürgecinin denizleraşırı ülkelere giderek, topla, tüfekle fetihlere girişmesine elbette ki lüzûm kalmamıştır. Eski Roma ordularındaki örnekte olduğu gibi, kötü işleri gördürmek amacıyla yabancı işçi aramak için uzaklara gidilmemekte, çalışacak olanlar ellerin altında hazır bulundurulmaktadırlar. Böyle bir iş için en küçük bir çabaya bile hacet kalmamıştır. Bütün aranılan işgücü, kendiliğinden, işveren ülkeye kadar gelmektedir ve bu iş, her zaman, sanıldığı kadar kolay olmamakta, çoğu kereler hükümetlerin yardımından geniş bir propagandaya kadar, yan desteklere ihtiyaç duyulmaktadır.

İşçi ihracından yana olmak veya bunun karşısında olmak gibi, ortaya, birbirinden kesinlikle ayrılan iki görüş çıkmıştır. Burada bunun tartışması yapılacak değildir. Burada, topraklarından, alışkanlıklarından, kısaca her şeylerinden sökülüp giden işçilerin çalışmaya başladıkları ülkelerde karşılaştıkları veya bizzat yarattıkları bazı meselelere değinmekle yetinilecektir.

Bu konuda işverenlerin ve işçi kuruluşlarının henüz yadırganan tutumları dikkati çekmektedir. İşverenler yönünden mesele oldukça basittir. Yabancı işçiler, misafiri oldukları ülkelerin yedek işçi ordusunu şişirdikleri için, işverenlere bir rahatlık sağlamaktadırlar. Bu rahatlığa erişen işverenler, işçi sendikalarından gelen aşırı talepleri daha kolaylıkla göğüsleyebilmekte veya gereğinde reddedebilmektedirler. Böylece yaratılan doygunluk, giderek şekil değiştirmekte ve işverenler için kolay olduğu gibi, ucuza gelen bir el emeği kaynağı meydana çıkmaktadır. Daha ucuz el emeği demek ise, daha çok kâr payı demektir. Bir işverenin bundan duyacağı sevinci ayrıca belirtmeğe hiç de lüzum yoktur. Bu nedenler, işverenlerin işçi ithâli akımına önayak olmasına yetip artmaktadır.

İşçiler ve işçi kuruluşlarına gelince... Bu konuda mesele biraz daha değişik bir manzaraya bürünmektedir.

Yerli işçiler, ilk anda bu yabancı işçilere rakip gözle bakmaktadırlar. Yabancıları, tâ uzaklardan gelerek, ekmeklerine ortak çıkan insanlar saymaktadırlar. Yabancı işçiler de, sanayi işçilerinde görülen sosyal geleneklerden yoksun oldukları için, sosyal hakların kazanılmasında yerli işçilerin mücadelesine istenilen şekilde katılmamakta, onları desteklemekten uzak kalmaktadırlar. Bu yoldan kazanılmış boşluktan da işverenler yararlanma çarelerini kolayca bulmaktadırlar.

Olaya bu açıdan bakıldığı zaman, batılı basında çıkan birçok yayını paradoksal bulmamaya imkân yoktur. Şöyle ki: işverenlerin organı olan gazeteler yabancı işçilere sahip çıkarlarken, işçi kuruluşlarının organları ayni işçilerin aleyhinde bir yayını alabildiğine şiddetlendirmektedirler. Bunun yaratacağı tehlike gerçekten büyüktür.

Yara üstüne yara

Yabancı işçiler, bulundukları ülkenin çeşitli kurallarına uymakta ve gelişime katılmakta gecikmemektedirler. Yeni şartların gerektirdiği yönde hızla değişmekte, yepyeni bir kişiliğe bürünmektedirler. Meselâ, geçenlerde Batı Almanyada metalurji işçilerinin grevi sırasında, yabancı işçiler grev parolasını tamamen ve kolaylıkla benimsemişlerdir. Tek bir eksikleri olmadan, bu greve kitle halinde katılmışlardır. İşçiler açısından olumlu sayılacak bu başlangıcın hızla gelişeceğini ve diğer ülkelere de sirayet edebileceğini söylemek, mübalâğa sayılmamalıdır.

"Avrupanın Paryaları" diye nitelenen yabancı işçilerin, ekonomik konjonktürün gelişimine paralel olarak, önemli değişikliklere uğrayacakları tahmin edilmektedir. Bu bakımdan, konunun yeni yeni tartışmalara kapı açacağı bir gerçektir.

Bu gelişmeyi yakından izlemek, büyük bir işçi ihraçcısı olan Türkiyenin sorumluları bakımından da ilginç olacaktır.

Bugün, deprem bölgesi felâketzedelerini yurt dışına işçi olarak göndermeyi önerenler, hiç şüphe yok ki, yara üstüne yara açma basiretsizliği içinde bulunmaktadırlar. Sağlam işçilere bile birçok, telâfisi mümkün olmıyacak zararlara mal olan yurtdaşı işçiliği, maddi ve manevi yıkım içinde bulunan depremzedelere büyük acılar ve kayıplar getirmekten başka bir işe yaramıyacaktır. İşçi ihracını kısa vâdede bir kurtuluş gibi görenler, bunun çetin sorunlarını memleket çapında yaşamakta gecikmiyeceklerdir.

Rodezya

Akıntıya kürek

Rodezyanın Ian Smith yönetimindeki beyazları, bundan bir süre önce, Londra hükümetine karşı isyan bayrağı açarak, tek taraflı bağımsızlıklarını ilân ettikleri zaman, İngiliz Başbakanı Wilson, bu isyanın Rodezyaya karşı alınacak ekonomik tedbirlerle bastırılacağını söylemiş ve İngiliz Devletler Topluluğu içindeki Asya - Afrika devletlerini böylece yatıştırmıştı. Aradan zaman geçtikçe bu tedbirlerin rodezyalı beyazların inadını arttırmaktan başka birşeye yaramadığı kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine, İngilterenin asya - afrikalı ortakları, konuyu Birleşmiş Milletlere götürmek istemişlerdir. Bu ortaklara göre, Wilson hükümeti Rodezya isyanını kuvvetle bastırmak istemediği için, hiç değilse Birleşmiş Milletlerin bu konuda birşeyler yapması sağlanmalıydı. Fakat Wilson, Rodezya meselesinin dünya teşkilâtına getirilmesini istememiş ve Güvenlik Konseyinden geçirdiği acele bir kararla, ekonomik tedbirleri daha da genişletmekle yetinmiştir. Aradan çok geçmeden, bu kararın da rodezyalı beyazları yola getirmeye yetmiyeceği anlaşılmıştır. Çünkü, Ian Smith'e karşı alınan tedbirlerin hiçbirine ne Güney Afrika Birliği, ne de Mozambikin efendisi Portekiz uymuştur.

Yeni bir pazarlık mı?

Rodezya, geçtiğimiz hafta Londrada toplanan İngiliz Devletler Topluluğu konferansında gene en çok tartışılan konu olmuştur. Başta Rodezyanın komşusu Zambiya olmak üzere, afrikalı üyeler, Ian Smith rejimine karşı kuvvet kullanılmasını istemişlerdir. Fakat Wilson bu isteği daha başından geri çevirmiştir. Bunun üzerine afrikalılar, Wilson'dan, hiç değilse çoğunluğun, yâni siyahların oy hakkı kazanmasından önce Rodezya bağımsızlığının tanınmayacağı yolunda bir bildiri beklemişlerdir. Wilson, böyle bir bildirinin Rodezyadaki ılımlı beyazları da kızdıracağını ve Ian Smith'in durumunu kuvvetlendireceğini düşünerek, başlangıçta buna da yanaşmak istememiştir. Fakat, gene başta Zambia olmak üzere, afrikalı üyeler İngiliz Devletler Topluluğunu terketmek tehdidini savurunca, büyük bir geri dönüş yaparak, bazı noktalarına katılmadığı bir bildiriyi imzalamaktan başka çare görememiştir.

Bildirideki görüş ayrılıklarından faydalanarak, Wilson'un şimdi Ian Smith ile yeni bir pazarlığa girişeceği anlaşılmaktadır. Fakat durumu şimdiye kadar pekâlâ idare eden Smith'in, kendisine karşı bu kadar gevşek davranan bir ingiliz hükümetiyle bağımsızlığı neden şimdiden sonra pazarlık konusu yapacağını anlamak güçtür. Rodezya, bu kararın sonunda, olsa olsa bağımsızlığının üzerine bir de cumhuriyet ilân edecek ve İngiltere ile son hukukî bağlarını da koparacaktır.

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

KIBRIS — Türk ve Yunan dışişleri bakanlarının, birbirlerinin peşisıra, Washington'da Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile uzun uzadıya görüşmeler yapıp, ondan sonra da bu hafta çalışmalarına başlayacak Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun önemli simalarıyla tanışma yarışına çıktıkları bir sırada Kıbrıstan alınan haberler, bu huzursuz Adada yeni bazı gelişmelerin olduğunu göstermektedir. Bu gelişmelerin birincisi, Türkiye ile Yunanistan arasında bir süredir devam eden ikili görüşmelerden kendi istemedikleri sonuçların çıkmasından ürken kıbrıslı rumlarla türklerin yeniden silâha sarılmalarıdır. Bu çatışmalar özellikle Lefkoşe çevrelerinde olmuş, başkentin 15 mil kadar güneydoğusundaki Arkos kasabasında bir rum ölmüş, iki rum da yaralanmıştır. Aynı kasabada, bir hafta önce çıkan bir çatışmada da bir türk öldürülmüştü. Adadaki ikinci gelişme ise, bu çatışmaların yanısıra, Makarios ile Grivas arasındaki geçimsizliğin bir kere daha patlak vermesidir. Makariosun savunma bakanı Yorgacis Arkos, çatışmaların sorumunu, gerekli askerî tedbirleri almamakla suçladığı Grivasın üzerine yüklemeye çalışırken, Grivas da, kendisine yakınlığıyla tanınan Patris gazetesinin ağzıyla, Yorgacisi suçlamaktadır.

GÜNEY AFRİKA BİRLİĞİ — Önceki hafta öldürülen Güney Afrika Başbakanı Dr. Hendric F. Verwoerd'ün yerine Adalet Bakanı Balthazar J. Vorster'in seçilmesi, bu ülkedeki amansız ırk ayrımından üzüntü duyanların endişelerini büsbütün arttırmış bulunuyor. Gerçekten, eski Adalet Bakanının düşünce ve davranışlarını iyi bilenler, Vorster'in başbakan olarak izleyeceği politikanın Verwoerd'ün izlediğinden çok daha kötü olacağından hiç şüphe etmemektedirler. Çünkü Vorster, İkinci Dünya Savaşı sırasında ırkçı Hitler Almanyasına açıkça sempati gösterdiği için tutuklanmış olması bir tarafa bırakılsa bile, Verwoerd'ün adalet bakanı olarak siyahlara karşı çıkarılmış bir sürü kanunun hazırlayıcısı ve uygulayıcısı olmakla tanınmış bir politikacıdır. Güney Afrika Milliyetçi Partisinin yaptığı bu seçim, ülkede yaşayan 3 milyon beyazla 13 milyon zenci arasında barışçı bir uzlaşma yolu bulunması imkânını bütünbütüne ortadan kaldırdığı için, yalnız Asya - Afrika devletleri bloku içinde değil, batılı devletlerde bile büyük bir kuşku yaratmıştır.

ORTA DOĞU — Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanı Albay Nâsırın dertleri, gün geçtikçe azalacağına, çoğalarak devam etmektedir. Bir yandan ülkenin ekonomik durumu hergün biraz daha kötüye giderken, öteyandan Yemende giriştiği mâcera da Nâsıra hergün biraz daha pahalıya patlamaktadır. Mısırın ekonomik güçlükleri Başkan Nâsırı geçen hafta bir hükümet değişikliği yapmaya ve başbakanlık koltuğunu Zekeriyya Mud Muhiddinden alarak, kendi sözünü ondan daha çok dinlemeye hazır görünen Sıtkı Süleymana vermeye zorlamıştır. Bazı gözlemcilere göre Nâsırın Zekeriya Muhiddini işbaşından uzaklaştırması eski Başbakanla çalışma arkadaşlarının Batıdan gelen ekonomik telkinlere fazla açık olmalarından, bazılarına göre de Müslüman Kardeşlere karşı izledikleri sert politikanın yarattığı hoşnutsuzluktandır.

BUNLAR DA OLDU

Bu savaş neden durmalı?

Doç. Dr. A. Halûk ÜLMAN

Güney Vietnam seçimlerinde alınan sonuçlar, bir haftayı aşkın bir süredir, bütün dünya yorumcularını meşgul eden sorunların başında gelmektedir. Işin kötüsü şudur: Bu yorumcuların hemen hepsi, sonuçları yalnızca kendi ülkeleri açısından görmekte, ona göre değerlendirmektedirler. Konuyu dünya barışı yönünden ele alanların sayısı, ne yazık ki, pek azdır.

Vietnam seçimlerinin, dış görünüşüyle, Washington ve Saygon hükümetleri için memnunluk verici sonuçlar verdiğinden şüphe edilemez. Bu seçimlere katılma oranı, Vietnam Kurtuluş Cephesiyle budist liderlerin bütün çabalarına rağmen, şaşırtıcı ölçülerde yüksek olmuştur. Ancak, şurasını unutmamak gerekir ki, seçimlerde Güney Vietnam halkının ancak üçte biri oy sandığı başına gidebilmiştir. Kurtuluş Cephesinin deneti altında bulunan kesimlerde -ki en taraflı gözlemciler bile Vietnamın üçte ikisinin Vietkong tarafından denetlendiğini kabul etmektedirler- seçim yapılamamıştır. Bunun yanısıra, Mareşal Ki'nin askerleri seçim günü ortalıkta pek görünmemişlerse de, silâhların gölgesi, ister istemez, bütün sandıkların üzerine düşmüştür.

Böylesine olağanüstü şartlar altında yapılan bir seçimin sonuçlarını Güney Vietnam halkının Mareşal Ki ve onun akıl hocaları tarafından izlenen politikayı onayladıkları biçiminde yorumlamak, yalnız gerçeklere aykırı değil, aynı zamanda da pek tehlikelidir. Bu yönde yapılacak bir yorum, Washington ve Saygona, Vietnamdaki çeşitli karmaşık sorun ve güçlükleri kuvvet yoluyla gidermeye devam konusunda o kadar bekledikleri fetvayı vermek demektir. Oysa bu iki başkentin şimdiye kadar izledikleri kuvvet politikası hiçbir yere ulaşabilmiş değildir, bundan sonra da biryere ulaşabileceğe benzememektedir.

Vietnamda askerî bir zafer kazanmak, bütün uzmanların da üzerinde birleştikleri gibi, yıllar isteyen bir iştir. Bir kere, savaşın verildiği ülkenin bütünü Güney Vietnam ve Amerikanın deneti altında değildir. İkincisi, Güney Vietnama Kuzeyden yapılan sızmaları önlemek için harcanan çabaların hepsi başarısız olmuştur. Üçüncüsü, düzenli ordularla çete savaşı verenlere karşı çarpışmak çok güç bir iştir. Bütün bu nedenlerledir ki, Mareşal Ki'nin ve Saygondaki bazı amerikalı danışmanların sözüne uyulup da Kuzey Vietnama karşı doğrudan doğruya işgal hareketine girişilmezse, Başkan Johnson'un da kabul etmek zorunda kaldığı gibi, Vietnama barışı savaş yoluyla getirebilmek için on, onbeş yıla ihtiyaç vardır. Kaldı ki, o zaman gelecek barışın da bu kadar ağır bir bedele değip değmeyeceği konusunda ciddi şüpheler olmak gerekir.

Kazanılması bu derece güç bir savaş yalnız Vietnam halkına üzüntü, acı ve yoksulluk getirmekle kalmamaktadır. Çatışma uzayıp gittikçe, bunun içine başka devletlerin katılması ihtimali daha da kuvvetlenmektedir. Vietnam savaşının başında işin içine Çin Halk Cumhuriyetinin katılmasından ve kavganın böylece içine bütün Asyayı, belki de bütün dünyayı alacak biçimde genişlemesinden korkuluyordu. Fakat başlangıçta Birleşik Amerikaya ateşler yağdıran Pekin, şimdi, en yetkili yöneticilerinin ağzından, kurtuluş savaşını vermenin yalnızca vietnamlı milliyetçilerin görevi olduğunu söylemeye başlamıştır. Çin Halk Cumhuriyetindeki iç gelişmelerin çevresindeki esrar perdesi aralanmadıkça, bu ağız değiştirmenin gerçek anlamını sezmek çok güçtür. Ancak şu kadarı söylenebilir: Pekinin elindeki çekirdekli silâh gücü, işi henüz Birleşik Amerika ile açık bir kuvvet denemesine götürecek kadar büyük değildir.

Buna karşılık, her geçen gün, elindeki çekirdekli güç Birleşik Amerika ile kuvvet denemesine girişmeye yetip de artacak bir başka devleti, Sovyetler Birliğini, işin içine biraz daha çok sürüklemektedir. Sovyetler Birliğini Vietnam çıkmazının içine sürükleyen en önemli etken, Pekinin baskısıdır. Moskova ile bütün bağlarını kopardıktan sonra, Pekin, Sovyetler Birliğini etrafa artık millî bağımsızlık akımlarını destekleyemiyecek kadar Batıya dönük bir devlet olarak tanıtmaya çalışmaktadır. Moskova, bu ithamları reddetmek için, Kuzey Vietnama silâh göndermeye kalkışmış, fakat Pekin bunların Çin topraklarından geçmesine izin vermemiştir. Şimdi Sovyetler Birliği bir açmaz karşısındadır: Ya Pekinin ithamlarını kabul ederek Kuzey Vietnam ile Vietkongu kendi kaderleriyle başbaşa bırakacak, ya da bunları desteklemek için daha etkili yollar arayacaktır.

Birleşik Amerika Vietnamda kuvvete başvurmaktan vazgeçmedikçe Sovyetler Birliği ikinci seçime doğru itilmektedir. İşbaşında kalmak isteyen hiçbir Sovyet yöneticisi, millî kurtuluş akımlarını desteklemekten vazgeçemez. Kaldı ki, eğer bugünkü ekip işbaşından çekilirse, onların yerine gelenler de zaten Birleşik Amerika karşısında daha sert bir politika izlenmesini isteyenler olacaktır.

Bu açılardan bakıldığı zaman, Vietnam savaşının nereye doğru sürüklendiği herhalde açıkça ortaya çıkmaktadır. İşte Vietnamdaki savaş bunun için bir an önce durmalı, durdurulmalıdır.

Tüli'den haberler

Mevlidli sosyete

Yaz boyunca yeni Trabya Otelinin rufunda, Fenerbahçede Celâl Yardımcının köşkünde, Çiftehavuzlarda Selma ve Settar İkselin yemeğinde buluşan eski Demokratlar, geçtiğimiz hafta da Zorlu, Polatkan ve Menderes adına okutulan mevlidlerde biraraya geldiler. Tabiî, biraz değişik yüzlerle... Partilerde son derece şık olan, makyajına, saçına son derece itina eden **Ihsan Çavuşoğlu**lar, **Hârika Yardımcı**lar, bu sefer hiç boşanmamışlardı. **Güzide Zorlu** ve **Mu'ahhare Polatkanın** etrafını çevirenlerin konuşmaları da geçen yıllardan farklıydı. Bu farkı onlar bile hissettiler ve cevap vermekte de gecikmediler. Güzide Zorlu, "Sen şehit anasısın" diğe bağıran birine,

"—Geçen yıllar niçin susuyordunuz?" diye, oldukça sert bir çıkış yaptı.

Sefirelik stajı mı?

Niyazi Akının İstanbul Valiliğinden alınıp önce merkeze, sonra da Hasan Şükrü Adaldan boşalan Personel Dairesi Başkanlığına getirilmesini artık, particilikle yorumlamağa imkân kalmadı. Çünkü "Niyazi Akı, CHP'den Emin Paksütün arkadaşı olduğu için İstanbul Valiliğinden alınsa bile, Mazlum ve Şeref Kayaların arkadaşı olduğu için Personel Dairesinin başına geldi" diyorlar. Akı, galiba burada da çok kalmayacak, birkaç ay sonra da boş elçiliklerden birine tayin edilecekmiş. Bu söylenti Dışişleri Bakanlığının koridorlarında yeni tepkilere yol açadursun, **Melek Akının** kordiplomatik çevreleriyle ahbaplığı da sefirelik stajı olarak yorumlanıyor.

İki karpuz bir koltukta

Ankaranın tanınmış doktorları bir süredenberi ortalarda görünmüyorlar. Meselâ **Prof. Zafer Paykoç**, yakışıklı operatör **Sermet Akgün**, İşçi Sigortaları Hastahanesinden **Necdet Okan**, iki karpuzu bir koltuğa sığdıran bir yolculuk yapıyorlar. Hem Tokyodaki gastroloji kongresine katılacaklar, hem de Japonyada bir tatil geçirecekler. Sermet Akgün ve Zafer Paykoç eşleriyle birlikte gittikleri için, geyşaları yakından görmek fırsatını bekâr doktor Necdet Okan bulacak.

Tevfik Dölen
İdeal damatlık egzersizi

Kulüplerde ölü mevsim

Geçtiğimiz hafta Büyükadada Anadolu Kulübü, Çiftehavuzlarda Büyük Kulüp ve Moda Deniz Kulüpleri iyice tenhalaştı. Yazlıklardan şehre bir göçtür başladı. Moda Kulübünde bu yaz çok beğenilen Şerif Yüzbaşıoğlu Orkestrası Hiltonun rufunda çalmağa başlıyor. Yaz boyunca bu kulüpte, her perşembe ve cumartesi akşamı şıklık ve güzellik yarışı yapıldı. Birinciyi arıyan jüriler de biraz şaşırdılar. Çünkü bütün kadınlar birbirinden güzel ve şıktı. Fakat Büyük Kulüp için aynı şey söylenemez. Orada hem bütün kadınlar birbirinden şık ve güzel değil, hem de yarış konusu biraz başka. Kadınlar yerine erkekler arasında sükse yarışı var. Birincilik de şimdilik iki tekstil fabrikatöründe. Kulübün oyun bilânçosu henüz yapılmadı. Yalnız, dedikodu bilânçosu hayli yüklü. Ağırlık merkezi de Dr. Ali Esat Birolun kızında.

Raif Dinçkök, oğlunu nişanladı. Yakında düğün de yapılacak. Dinçkök tam bir kaynata olacak, ama donjuanlıkta hâlâ ön plândal

Adada Anadolu Kulübünü şenlendiren kadınların başında da **Ani Kuyumcuyan** geliyor. Takma kirpiklerle ateş böceklerine benzemesi bir yana, örgülü saçlarına iliştirdiği güller ve kamelyalarla da Ani Kuyumcuyan çiçek bahçesini hatırlatıyor.

Vuslat ne zaman?

Tevfik Dölen Tefoyu kapattı. Şükran Dümerin istediği gibi bir damat olma yolunda önemli adımlar attı. Fakat düğün, belli olmayan bir tarihe atılmış durumda. **Ayşe Dümer**, amcasıyla birlikte İsviçrenin yolunu tuttu. Havaalanında eskiden güzel olan genç kızı görenler, "Vuslat ne zaman?" diye soruyorlardı.

Şu aralık İstanbulda, pek çok Avrupa yolcusu var. **Ferhunde Verdi**, kızını uğurladıktan sonra oğlunu İsviçreye götürdü. **Muzaffer Menteş**, kızını okula götürmek için İstanbuldan ayrıldı. Yaz tatilini Türkiyede

geçiren **Itır Yahya** İsviçreye döndü. **Gülizar ve Fahrettin Ulaş**, kızlarıyla birlikte, gardroplarını yenilemeğe gittiler. Rıza Dervişin eşi **Gerty Derviş**, İsviçredeki evini açmağa gitti.

Sözün kısası, sosyete trafiği epeyce hızlandı. Bütün bu yolcuların dönüş tarihleri aşağı yukarı belli, fakat Ayşe Dümerinki meçhul. İşte bu sebepten, Tevfik Dölenin suratı da çok asık.

Başkente dönen ankaralılar

Yaz aylarını İstanbulda, Yeniköyde geçiren diplomatlarımızdan **Rahmi Gümrükçüoğlu** ve eşi, geçtiğimiz hafta, oğulları **Benice**nin doğum gününü kutladılar. Büyük baba **Etnem İzzet Benice**, kendi adını taşıyan küçük torunuyla yanyana oturmaktan çok memnun görünüyordu. **Elçin Gümrükçüoğlu**, masayı, meşhur pastalarıyla donatmıştı. Bu karı-koca, bugünlerde Ankaraya dönüyorlar. Okullar açıldığı için, İstanbulda çok ankaralı kalmadı, herkes Başkente döndü zaten. Gümrükçüler ve **Tanbaylar** da son dönen gruptan. **Yasemin Tanbay**, Bayramoğludan sonra Yeniköyde geçirdiği tatilden çok memnun görünüyor.

Benzersiz bir kadın

Bu mevsimi Ankarada açmağa hazırlanan Dormen Tiyatrosu sanatçıları, son günleri, Monaco Oteline hapsolarak geçirdiler. Şimdi hararetle "Aşşşk" piyesinin prömiyerini yapmağa hazırlanıyorlar.

"Aşşşk" piyesini sahneye **Şirin Devrim** koyuyor. Geçtiğimiz hafta Ankaraya geldi, önce Golf Kulübünde, sonra bütün dost evlerinde yalnız "Aşşşk" piyesinden bahsetti ve birçok başkentli, piyesi, görmeden seyretmiş gibi oldu. Bu sırada **Güler Erenyol** ile **Leylâ Sürenin** kulakları da pek çok çınlamış olacak. Şirin Devrimi dinleyenler, "İstanbul ve Ankarada bu kadar çok konuşan bir başka kadın var mı?" diye araştırdılar ama, bir benzerini bulmak mümkün olmadı. Şirin Devrim sadece konuşmuyor, aynı zamanda, anlattıklarını da oynuyor !..

Dışişlerinde yaprak dökümü

Son tâyinlerden sonra Dışişleri memurları arasında yaprak dökümü başladı. Herkes, tayin edildiği memlekete doğru yola çıkıyor. Geçtiğimiz hafta, CENTO'nun eski Genel Sekreter Yardımcısı **Adnan Bulak** Çankayada, Çevre sokaktaki evinde bir veda yemeği verdi. Vedalaşılan hariciyeci, Washington Büyük Elçiliğimizin Müsteşarlığına tayin edilen **Necdet Tezeldi.**

MATBAACILIK — P.T.T. İdaresi, dünya pulculuk alanına yeni bir baskı tekniği getiren Ajans-Türk Matbaasına Kanuni Sultan Süleymanın 400. ölüm yıldönümü münasebetiyle bir seri pul bastırmıştır. Ajans-Türk Matbaası bu seriden Kanuninin portresini çok renkli ve altın kabartma tekniğiyle basmayı başarmıştır. İlgililer, P.T.T. İdaresince satışa çıkarıldığı gün meraklıları tarafından posta merkezlerinden âdeta kapışılarak toplanan bu pulun, dünya koleksiyonlarında apayrı bir yer işgal edeceğini bildirmektedirler.

Öte yandan, Türkiye Postaları tarafından ilk defa yayınlanmaya başlanan bu pullar, dünya basın ve televizyonlarında geniş ölçüde yer almaktadır.

İkinci İktisat Dairesinin Genel Müdür Yardımcısı Tezelin Washington'a gidişine pek çok sevinen var. **Bütün** yemek boyunca durmadan bu sevinç tekrarlandı. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü **Oktay İşçenden** en genç hariciyeciye kadar geniş bir dost topluluğunun katıldığı yemek, geç vakitlere kadar neşe içinde devam etti. Necdet Tezel ile Adnan Bulakın çok eski iki dostu olan **Reşat Titiz** ile **Naim Tirali**, yemeğin diplomat olmayan iki davetlisiydiler. Onlar da, Oktay İşçen ile Kral Faysalın ziyaretinden Romen Başbakanının Türkiyedeki temaslarına kadar her konuyu tartışmak fırsatını buldukları için herhalde memnun oldular.

Necdet Tezelin Amerika yolculuğunu, aynı dairenin Genel Müdürü **Nazif Çukrukun** yolculuğunun takip edeceğine herkes inanmış görünüyor. Ancak küçük bir farkla: Çukruk New-York'a gidecekmiş!..

Moda

Ye-ye havası

Gençler nihayet, modayı baştanbaşa etkilediler. Bugünkü moda, herşeyden önce, genç bir modadır. Buna rağmen yine gençler için ayrı, daha renkli, daha canlı, daha değişik bir moda vardır. Buna, "ye-ye hattı" değilse bile, "ye-ye havası" demek pekâlâ mümkündür. Bu havayı yapan şey hattan çok, renklerin uyuşması ve iyi seçilmesiyle birlikte aksesuvardır. Bu aksesuvarlar içinde sveterlere eş renk ve desende uzun ve kısa yün çoraplar, güzel derilerden yapılmış, lüks sayılabilecek çantalar, değişik eldivenler, bereler, eşarp ve boneler, eğlenceli ayakkabılar, saç biçimi, klâsik bir manto veya tayyörü değiştiren bir etek boyu büyük rol oynamaktadır.

Gençlerde yılın modası, etek-pantalon ve ceket modasıdır. Aynı kumaştan yapılmış böyle bir takım, bu kış gençlerin en çok iltifat edecekleri bir takımdır. Bu takımların ceketleri, çoğu zaman, kısa bir manto hissi de vermektedir.

Yine yılın modası, yer yer plili flâpel etekler, jerse erkek şömizye blûzları, renk renk dilimlerle süslü lâcivert ve diğer koyu renkli eteklerdir. Bu arada, pelerin mantolar ve renkli çoraplarla canlandırılan klâsik tayyörler, örgü ile karıştırılmış yünlü elbiseler, renk renk çizgili örgü ile örülmüş küçük elbiseler, kasketler, yürek biçimi küpeler, erkek ayakkabıları çok modadır.

Saint Laurent'nın bu yıl ortaya attığı kısacık, vücuda yapışık, çivilerle süslü asker üniforması hatlı elbiseler de gençler arasında çok tutunmuştur.

Renk, ahenk, aksesuvar
İşte size "ye-ye"!

Beslenme

Bir ihtilâl rejimi

Son yıllarda en çok sözü edilen bir rejim, karbonhidrat rejimidir. Sağlıktan kaybetmeden kilo vermek, aç kalmadan rejime girebilmek gerçekten çok çekicidir. Özellikle son aylarda, pek çok kimse, neşe içinde, bir ayda 4.5, bazan 6 kilo verdiklerini söylemekte ve kendilerine imrenerek bakanlara da sırrı, sadece iki kelimeyle ifşa etmektedirler: "Karbonhidrat rejimi"!

Bütün dünyayı saran bu rejim, aslında, bir ihtilâl rejimidir. Çünkü zayıflamak için bugüne kadar uygulanan rejimlerin hepsini birden silip süpürmüş ve onların az kalori almaya dayanan temel ilkelerini de kökünden değiştirmiştir. Bugün zayıflama rejimi artık kalori hesabına değil, doğrudan doğruya karbonhidrat hesabına dayanmaktadır ve devrimci bir rejimdir. Eskiden, yıllar boyunca yapılan araştırmalar sonucu sıhhatli bir kadının, günde, ortalama 2500, erkeğin ise 3000 kaloriye ihtiyacı olduğu söylenirdi. Zayıflamak için ise bu kalorinin 1000 ve 1200'e indirilmesi gerektiği iddia edilirdi. Bu şekilde zayıflıyan kimseler, yarı aç yaşadıkları için, sağlıklarından kaybetmekteydiler. Üstelik, bir süre sonra böyle bir diyet ya doktor kararı ile, ya da rejim yapanın isteğiyle yarım bırakılmakta ve kaybedilen kilolar da hızla geri gelmekteydi. Karbonhidrat rejimi ise günlük kalori ihtiyacına dokunmadan karbonhidrat miktarını azaltmakta ve yakacak karbonhidrat bulamıyan vücut fazla yağları yakmakta, insan, sağlığından hiç kaybetmeden, gereken kaloriyi alarak, ayda 5-6 kilo verebilmektedir. Tabii, bu rejimin de doktora danışılarak uygulanmasında fayda vardır. Karbonhidrat rejiminin temel ilkesi, şeker ve nişasta miktarını az tutmak, yağ ve proteini normal şekilde almak, protein ve yağ bakımından zengin yiyecekleri, karbonhidratları düşük olmak şartiyle, istenildiği kadar yiyebilmektir. Karbonhidrat rejiminde aç kalmağa lüzum yoktur, hattâ aç kalmak yasaktır.

Herşey eğitimle başlar

Bu rejim, aynı zamanda bir eğitim rejimidir. Şişmanlatıcı maddelerden uzak bulunmak, bunları hiç veya çok az yemeğe alışmak, bunların yerine şişmanlatmıyan başka şeyler yemek, herşeyden çok, iyi alışkanlıklara bağlı bir husustur. Zayıflamak isteyen bir kimse, istediği kiloya düşmek için, ilk günler yalnızca günde 60 gram karbonhidrat alacak, istediği kiloya düştükten sonra ise, artık kendisini eğittiği için, bu şişmanlatıcı maddeleri daima ölçülü şekilde kullanacak ve zaten, fazlasını yemeği de arzulamıyacaktır. Meselâ, kendisini yarım kesme şekerle çay içmeğe alıştırmış bir kimse artık, hiçbir zaman, üç şekerle çay içemiyecektir. Evde hafif yemek yiyip, misafirlikte bol bol çikolata yemenin, ikram edilen pastadan çok büyük bir dilim almanın ne demek olduğunu bilen

"Yarın çok geç olacaktır..."

AP İktidarının işbaşına getirdiği çok meşhur Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalının, kendisini hilâfeti istemekle suçlayanlara karşı yayınladığı bildiriyi okurken tüylerim diken diken oldu. Gerçi muhtevası itibariyle bu bildiri insanı ancak güldürüyor ama, bildirinin kaleme alınış tarzı, kullanılan kelimeler ve bu vesile ile su yüzüne çıkan, saklamak lüzumu bile hissedilmeyen zihniyet korkunçtur ve âdeta bir 31 Mart kokusu taşımaktadır. Lâik Türkiye Cumhuriyetinde kendisinin mukaddes bir makam işgal ettiği zehabına kapılan Başkan, bu makamdan, tabii bir şekilde, Cumhuriyet Anayasasına uygun fikirler söyliyerek söylentileri yalanlıyacak yerde, bu söylentiler yüzünden kendisini tenkit edenleri dinc, Allaha dayanarak, dillerini koparmakla tehdit etmiştir. Hem de ne dehşetengiz kelimeler kullanarak!..

Ancak, Diyanet İşleri Başkanı, 1966 Türkiyesinde iktidara dayanan bir çevrenin gösterdiği bu tehlikeli davranışların tek temsilcisi olmaktan çok uzaktır. Gürselin ölümü vesilesiyle Hükümet 27 Mayısa saygılı görünmüşse de, İktidarı tutan basının bundan ancak 27 Mayıs düşmanlığı yapmak üzere faydalanması ve bu konuda doludizgin küstahlıklarda bulunması dikkati çeken bir olaydır. Diyanet İşleri Başkanı, Birinci Cumhuriyetin Anayasasına rahatça cephe alırken, İktidarın etrafındaki geniş bir çevre de bugün basınıyla, politikacısıyla, çıkarlarını Türkiyenin uyanmamasında bulan bir kısım iş adamları, iş takipçileri ve nüfus ticareti erbabı ile, olanca güçleriyle, 1961 Anayasasına ve bu Anayasayı getiren 27 Mayısa cephe almış durumdadırlar. 27 Mayısın başı Gürselin ölümünü gizli kuvvetlerin intikamına bağlıyarak, 27 Mayısın mahkûm ettiği Menderes ve diğer DP ileri gelenlerinin boy boy resimlerini basıp satanlar, hiç şüphe yok ki herşeyden önce, türk milletinin hislerini kendi çıkarlarına istismar etmek istiyenlerdir, ama bunların arkasında Türkiyeyi yeni bir 31 Mart vakasına doğru son hızla itenlerin karanlık oyununu görmemek de mümkün değildir! Şu son günlerde memleketimizi, sonsuz bir sorumsuzlukla, yeniden Ortaçağa itme çabası içinde birleşen İktidar yakını gazetelerde bir tablo, hiç şüphe yok ki, Türkiyedeki olayları ve Türkiyenin yakın tarihini yakından izliyenleri acı acı güldürmüştür. Eşi en parlak mevkileri işgal ederken hiçbir zaman ön plânda görünmeyen Berrin Menderesin, evinde düzenlediği büyük mevlid gösterisi ve gazetelerde çıkan boy boy resimlerle bu karanlık oyunlara âlet olması gerçekten acıdır. 27 Mayıs, meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı, Türkiyeyi VC'lerle ikiye bölüp, kardeş kavgasını, bir iç savaşı göze alanlara karşı yapılmış ve memleketimize, Türkiyenin ekonomik, sosyal ve siyasal, çeşitli sorunlarına cevap verebilen, demokratik rejimin bütün teminatını sağlıyan bir yeni Anayasa getirmiştir. İşte bunun içindir ki 27 Mayısa kimse gölge düşüremiyecek, 27 Mayıs yalnızca Atatürk devrimlerinin, lâik Türk Devletinin koruyucusu olarak değil, aynı zamanda, bugünkü dünya şartları içinde Türkiyeyi, ekonomik ve sosyal sorunlarını kendi çabası ile çözümlemeye doğru yönelten bir ışık olarak, gün geçtikçe, başarılı geniş çizgileriyle daha çok değerlenecektir. Zaten gerici basına, gaflet içindeki politikacıya, sömürücü ve fırsatçıya en güzel cevabı yine Gürselin şahsında 27 Mayısa bir kere daha heyecanla, aşkla, sonsuz bir saygıyla saygı duruşunda bulunan türk milleti vermiştir. Başkentte TBMM'ne doğru uzanan muhteşem ziyaret kuyruğu, gerçekten görülecek bir şeydi.

Bu saygılı duruşun, bu candan ilginin, bu içten gelen gözyaşının anlamını kavrıyamıyanların hizaya girmeleri için, çok korkulur ki, "yarın çok geç olacak"tır.

Jale CANDAN

kimse, bu hareketlerden haliyle kaçınacaktır. Birgün bir dâvette yemeği biraz fazlaca kaçırmış, pastaya dayanamamışsa, ertesi gün bunu telâfiye çalışacak, sıkı bir karbonhidrat rejimi yapacaktır.

Özellikle, başlangıçta pasta, kek, bisküvi, her çeşit hamur işi, şeker, un, nişasta ve bunlarla yapılmış tatlılar, konserve ve kompostolar, tahıl ve tahıl unları, reçeller, jöleler, şuruplar, bal, pirinç, ince bir dilimden fazla ekmek, fazla meyva kesinlikle yasaktır.

Yine, karbonhidrat rejiminin yasakladığı bir şey de koka-kola, pepsi-kola gibi tatlı içeceklerdir. Çünkü bunların her bir şişesinde 17 gram karbonhidrat bulunmaktadır ve bu, meselâ, şişesinde 27 gram karbonhidrat bulunan 28 gram rakıdan daha zararlıdır.

Bu rejimde meyvayı da az ve tercihen aç karnına yemek lâzımdır. Orta boy bir şeftalide 15 gram karbonhidrat bulunduğuna göre, yenilen meyvayı da günlük 60 gramlık karbonhidrat hesabına katmayı unutmamak gerekir. Yine orta boy bir armutta 25 gram karbonhidrat vardır. Çilek ise, şekersiz olmak şartiyle, yenilebilir. Çünkü çilekte karbonhidrat azdır.

Buna karşılık, bu rejimi uygulayan kimse bol bol et, tavuk, balık, yumurta yiyebilir. Sebze yemek şarttır, fakat bunun da karbonhidrat hesabını yapmak gerekir. Meselâ orta boy bir enginarla 5.5 gram karbonhidrat alan bir kimse, taze pişmiş bir koçan mısırla 18 gram karbonhidrat alır. 10 dilim kızarmış patateste 18 gram karbonhidrat bulunmaktadır. Tabii hiçbir rejim, "istediğiniz kadar içki için" diyemez ama, karbonhidrat rejiminde, yine karbonhidratları hesaplamak şartiyle, bir miktar içkiyi, şişmanlamaktan korkmadan içmek mümkündür. Meselâ 2 gram votka, cin ve viskide karbonhidrat hemen hemen hiç yoktur. Buna karşılık vermutta, tatlı şarapta karbonhidrat boldur.

Sağlıktan kaybetmeden kilo vermenin yolu, karbonhidrat gramlarını gösteren bir liste almak, sık sık tartılmak ve neyin kilo verdiğini, neyin vermediğini bilerek yiyip içmek ve ölçülü davranmaktır.

Haberler

Bir süredenberi Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü görevini yapmakta olan Dr. Gültekin Oransay, askerlik hizmetini yapacağını ileri sürerek istifasını verdi. Batılı anlamda değerli bir müzikbilimci olan Oransayın müdürlüğü sırasında Konservatuvarın yaşlı öğretmen kadrosunda her geçen gün biraz daha artan büyük bir hoşnutsuzluk belirmişti. Bu hoşnutsuzluğun sebebini, Oransayın, fincancı katırlarını ürkütecek davranışlarına bağlamak yanlış olmaz. Yaşlı öğretmenlerin çoğunun üyesi bulunduğu Konservatuvar Müşavir Heyeti, okulun sanatla ilgili konularda karar veren en önemli organıdır. İşte Oransay, baştanberi bu müşavir heyetiyle dengeli bir çalışma düzenine girememiştir.

Müdürle müşavir heyeti arasındaki ilk anlaşmazlıklar, ingiliz bale öğretmenleriyle yapılacak sözleşme konusunda çıktı ve Oransayı, Türkiyenin müzik hayatını Cumhuriyetin kurulduğu gündenberi birinci derecede etkilemiş önemli kişilerle tatsız tartışmalara sürükledi. Yaz ayları içinde müdürlükten gelen polemik havasındaki sert ve kaba yazılar, müşavir heyetindeki yaşlı öğretmenleri çileden çıkarıyordu. Herhalde yeni çalışma dönemine bu hava içinde girmeye imkân yoktu. Bu bakımdan, Oransayın müdürlükten ayrılmasıyla daha büyük krizler önlenmiş oldu .Boşalan Konservatuvar müdürlüğüne ise, yıllarca önce aynı görevi yapmış olan piyano öğretmeni Fuat Turkay getirildi. Fuat Turkay bu konuda tecrübelidir ama, bugün Konservatuvarı -iyi de olsa- bir "okul müdürü" kafasıyla yönetecek kişilerden temelli değişiklikler yapması, kurumun müzminleşmiş ana dâvalarına çare bulması beklenemez.

Anlaşılan, konservatuvar kanunu bu yıl da el attıkça kaçan, uzaklaşan bir hayal olmaktan çıkmayacak ve müzikçilerimizi "yo-yo" gibi eğlendirmeye devam edecektir.

★

Geride bıraktığımız hafta içinde Viyananın sanat çevreleri büyük bir skandalla çalkandı. Bir süredenberi yargılanmakta olan iki önemli müzikçinin suçlu bulunması ve hapse mahkûm edilmesi, Viyanada son yılların en yüzkızartıcı olaylarından biri sayılmaktadır. Hüküm giyen sanatçılar Viyana Filârmoni Orkestrasının eski müdürü Prof. Rudolf Hanzl ile Viyana Konservatuvarı profesörlerinden Josef Maria Müller'dir. Her ikisinin suçu da ihtilâstır. Yargıç, Prof. Rudolf Hanzl'ı 2 yıl, Prof. Josef Maria Müller'i 14 ay hapse mahkûm etmiş ve Müller'in cezasını ertelemiştir.

Kibarlığı ve zerafetiyle tanınmış olan ellidört yaşındaki Rudolf Hanzl, 1947 ile 1953 yılları arasında Viyana Filârmoni Orkestrasının müdürlüğünü yapmıştır ve Avusturya başkentinin en tanınmış müzikçilerinden biridir. Hanzl, orkestraya değerli çalgılar, el yazması notalar ve partiturlar getirtmek için Viyananın ve Salzburgun çeşitli bankalarından aldığı kredileri yemekle suçlanmaktadır. Eski müdürün dolandırdığı paraların yekûnu tam 626 bin 241 şilindir, yani 250 bin türk lirası.

★

Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun da üyesi olduğu "Asya Yayın Birliği", üyeleri arasında, bu ülkelerin radyo ve televizyon mübadele programlarının başında çalınmak üzere bir müzik sinyali yarışması açmıştır. Asya Yayın Birliğine üye olan her kuruluş bu yarışmaya dâvet edilmiştir. Yedi saniyeyi geçmiyecek olan sinyalin ulusal motiflerden ilham alınarak meydana getirilmiş yeni bir yaratma olması gerekmektedir. İşte bu çerçeve içinde Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun besteciler arasında açmış olduğu yarışma sonuçlanmış ve tanınmış müzikçilerden kurulu jüri, Bülent Tarcanın sinyaline birincilik vermiştir. TRT, Bülent Tarcanın sinyalini çelesta ile çaldırmış ve asıl yarışmaya katılmak üzere Japonyaya yollamıştır.

★

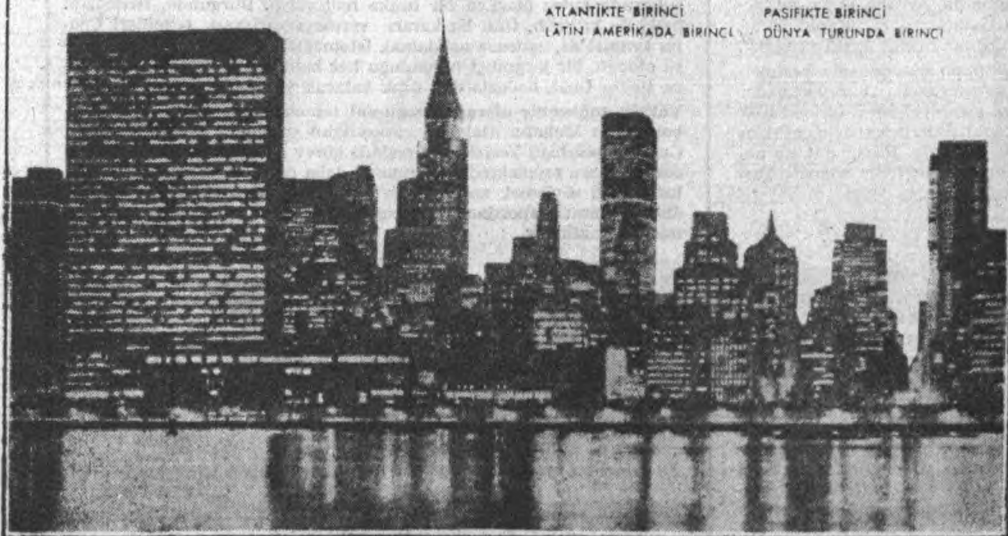
16 Haziranda Fransız Radyo - Televizyon Oda Orkestrasını yöneten ve Haydn'ın 88 numaralı senfonisini, Mozart'ın keman, viyola ve orkestra için konçertant senfonisini, Adnan Saygunun birinci senfonisini yöneten Hikmet Şimşek, geride bıraktığımız hafta içinde Ankaraya dönmüştür.

★

On gün sonra Avrupada büyük bir konser gezisine çıkacak olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, geziye bir de genel müdür götürmektedir. Kültür Müsteşarlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mükerrem Keymenin turneye katılmasında memleketimizin çıkarları yönünden büyük fayda görmüştür. Bu gezide Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının üyeleri altışar dolar, Genel Müdür 24 dolar yevmiye alacaktır. Koskoca bir Genel Müdürün 24 dolarla türk milletini temsil edemiyeceğini iddia eden Orkestra üyeleri, kendi yevmiyelerinin bir kısmını Genel Müdüre vermek için geniş bir kampanya açmışlar ve Orkestra Müdürünü sıkıştırmaya başlamışlardır. Ayrıca, Orkestranın otobüslerinde boş yer olmadığı için, üyelerden bazıları geziye ayakta katılacaklarını ve yerlerini seve seve Genel Müdürlerine vereceklerini bildirmişlerdir. Genel Müdürün konserlerde hazır bulunmasıyla Orkestranın sanat seviyesinin hissedilir derecede yükseleceği tahmin edilmekteyse de, geziye Kültür Müsteşarının da katılarak sanatçıların maneviyatını iyice takviye etmeyişi hararetle tenkit edilmektedir.

Diğer taraftan, bu haber duyulunca, temsiller vermek üzere Sofyaya gitmiş olan Devlet Balesinin yöneticileri de Milli Eğitim Bakanlığına başvurarak, sanatçıların Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını kıskandıklarını, üvey evlât durumuna düşmemek için acele tarafından bir müsteşarın yahut da bir genel müdürün gönderilmesini istediklerini bildirmişlerdir.

PAN AM

Yarışmalar

Övünülemiyecek bir başarı

Geçtiğimiz hafta Ankara Yüzme Havuzunda düzenlenen ve üç gün süren, İran ile Lübnanın da katıldıkları üçlü yarışmaları kazandık. Bunu ilgililer bir başarı olarak gösteredursunlar, dünya uluslarının uzay yarışında birbirlerini geçmeğe çalıştıkları bir devirde, yüzmede İran ve Lübnanı geçişimiz hiçbir şey ifade etmez. Aslında, sporumuzun gerçek durumu işte budur. Türkiye, Orta Doğu ulusları ve Asya ülkeleriyle bir hizada bulunmaktadır. Hattâ bazı dallarda yerimiz biraz daha gerilerdedir. Bunun böyle kabul edilmesi gerekir.

Futbol, basketbol, atletizm, voleybol, güreş, boks, hangisi ele alınırsa alınsın, sporumuzun uluslararası yarışmalarda çok gerilerde kaldığı bugün artık bir gerçektir. Avrupa yüzme şampiyonasına katılan yüzücülerimiz Hollandada birer turist gibi dolaştılar, girdikleri yarışmalarda eleniverdiler. Daha sonra da sarışın hollandalı kızlara bol bol imza dağıttılar. Yüzücüleri voleybolcular izlediler. Onlar da dünya şampiyonasında bekleneni veremediler ve yurda, klâsmanda 15. olmanın başarısını ilân ederek döndüler. Güreşte ise, son serbest stildeki dünya şampiyonluğundan başka elle tutulur bir sonuç mevcut değildir. Fulbotda, Avrupa kupa galiplerinden Galatasarayın Rapid karşısında dörder - beşer gollü yenilgisi, daha dumanı üstünde bir hezimettir. Atletlerimiz, Saraybosnada, Balkan şampiyonasını birer turist gibi kapattılar. Boks öyle, eskrim öyle, halter öyle. Hangi dal ele alınırsa alınsın, bir cılız sonuçla karşılaşılmaktadır.

Dediğim dedik bir başkan

Saraybosnada yapılan Balkan Atletizm Şampiyonasına katılacak ekip teşkil edilirken, Atletizm Federasyonu bürosundaki faaliyet ibretle izlenecek kadar ilginçti. Federasyon Başkanı, bazı atletlerin kafileye dahil edilmemelerini istiyor, bazı yöneticiler ise bunların takıma alınmaları gerektiğini ileri sürüyorlardı. Meselâ yöneticiler, genç atlet Orhan Aydın için, "Atletizm bir zaman işidir.Değerler elde edilen derecelerle ölçülür. Bu adamın kronometreler tarafından tesbit ediien dereceleri var. Federasyonca tescil edilen Türkiye rekorları mevcut. Nasıl olur da bunu kadro dışı bırakırız? Sonra kıyamet kopar" diyorlardı.

Bütün ısrarlara rağmen, bu genç rekortmenin kadroya alınmasına Başkan razı olmadı. Onun yerine, etrafında fırdönen, el ovuşturan birkaç yöneticinin Saraybosnaya gönderilmesini daha uygun buldu.

Oysa ki Federasyon Başkanının kadroya almadığı genç atlet Orhan Aydın, gençlerde 10.7'lik derecesiyle Türkiye reporunu elinde bulundurmaktadır. 200 metrede ise 21.8 ile Türkiye rekoruna sahiptir ve geleceğine umutla bakılabilecek bir değerdir. Tek suçu, Erzurumdaki yarışmalara katılmayışıdır. Bunun da nedeni, sınavlarıdır. Fakat Başkan, nedense, bu genç atletin özürünü bir türlü kabul etmemiştir.

"Sonuç ne oldu?" diye hiç merak edilmesin. Dalkılıçlar, Şahinerler, Akıncılar, Şabanlar, kendilerinden bekleneni verememişlerdir ve yurda eli boş dönmektedirler. Turistik bir ekiple Balkan Şampiyonasına katılan Federasyon Başkanı da, hiç şüphesiz eli boş dönmektedir. 33 atleti ve 11 yöneticisi ile Saraybosnadan yurda getirebildiği alkışlanacak tek sonuç, maratonda Akçayın birinciliği, Aktaşın ikinciliğidir! Bir de, boş giden valizlerin boş dönmediğini söylemek gerekir!..

Azıcık anlayış..

Cemal SALTIK

Yılların rekortmeni Engin Ünal, genç yaşta, spor yapmamaya karar vermiştir. Bunun nedenlerini bilmiyoruz. Genç yaştanberi havuzlarda kulaç atan, Türkiy rekorlarına doymayan sarışın, güzel yüzlü, uzun boylu genç sporcuyu son defa, Ankara Yüzme Havuzunda İran ve Lübnan ile yapılan üçlü yarışmalarda seyrettik. Havuzun berrak sularında kulaç atarken bir başka hali vardı. Durgundu, isteksizdi. belki de kırgındı. Onu bu kararı vermeye zorlayan sebepleri Ünalın kendisi de, nedense açıklamak istememektedir. Fakat bir üzüntüsü olduğu, bir kırgınlığı bulunduğu her halinden anlaşılmaktadır. Zira Engin Ünal, havuzlardan uzak kalacak yaşta bir sporcu değildir. Yüksek mühendis olarak öğrenimini tamamlamış, Ankara Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayında askerliğini yapmış, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Tesisler Dairesinde görev almıştır. Gerçekten sporcudur, sporu sevmektedir ve bundan daha çok sevebileceği görev bulunacağını söylemek zordur. Fakat işte, bu durumdaki bir kimse, âni bir kararla spordan vazgeçmiştir. Bu kararı, izin olayına bağlamak mümkündür.

Yüzme yarışları arefesinde takımın kampa alınması kararlaştırıldığında, ilgililerden izin istediği zaman, dünyalar Ünalın başına yıkılıvermiştir. Oysa ki o, spor teşkilâtında, bir sporcuya bu kadarcık bir anlayış gösterilir diye ümit etmişti. İlgililer, millî takım kamp çalışmaları için, Başbakanlığın emrine rağmen, Ünalın isteğine "Olmaz!" deyip işin içinden çıkmışlardır. Engin de uzun boylu düşünmeye lüzum görmeden, iki satırlık dilekçeyle, görevinden istifa ettiğini ilgililere bildirivermiştir.

Belki bu ayrılış, Ünalın spor hayatının da sonu olmuştur.

Bütün ağrılara karşı...
BOYUN TUTULMASI
BAŞ AĞRISI
DİŞ AĞRISI
LUMBAGO
SİYATİK
ROMATİZMA
ADALE AĞRISI
BAŞ DİŞ NEZLE GRİP
GRİPİN
KININLI GRİPİN
GRİPİN
Fazla yorgunluktan ve soğuk algınlığından ileri gelen ağrılara karşı GRİPİN faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.
GRİPİN

A.B.D.

"Ol saltanatın.."

Hollywood bir zamanlar "sinemanın kâbesi", büyük bir "düş fabrikası" sayılıyordu, milyonlarca sinema seyircisini büyüleyen bir kelimeydi. Bütün dünya seyircilerinin ve sinemacılarının gözleri Hollywood'a dönüktü ve yine bütün dünya sineması, Hollywood'un hegemonyasını, ama az - ama çok, mutlaka hissediyordu. Hollywood bu hegemonyasını bu yüzyılın ortasına kadar sürdürdü, 1950'den sonra ise artık devrini doldurmuş koca bir imparatorluk gibi gerileyip çökmeğe başladı. Ulusal sinemaların gittikçe gelişip güçlenmesi, sinema seyircisinin bilinçlenmesi, sinema alışverişinin yalnız Amerika ile olan ikili ilişkiler olmaktan çıkması, Hollywood hegemonyasına ancak kaliteli, sanat değeri üstün filmlerle karşı konulabileceğinin anlaşılması ve bunun uygulanmasına geçilmesi gibi dış etkenlerin yanısıra, Amerikanın iç şartları - meselâ büyük sinema tekellerine anti-tröst kanunlarının nihayet uygulanması, bağımsız sinemacıların ortaya çıkışı, televizyonun getirdiği sarsıntı, yabancı sinemaların amerikan pazarlarına girişi, amerikan seyircisinin bu bambaşka özellik taşıyan sinemaları tanıması, McCarthy'ciliğin "kara liste" siyasetinin sonucu Hollywood'un tam bir kısırlığa düşmesi, amerikan sinemacılarının yabancı ülkelere göç etmesi gibi - bu çöküşü hem hazırladı, hem de çabuklaştırdı. Böylece "biz içten, siz dıştan" misali, "iki ateş arasında kalan" Hollywood, bir zamanlar kendisinin sık sık çevirdiği kovboy filmlerinde çokça rastlanan "terkedilmiş şehir" haline geçti. Bu terkedilmiş şehir ancak, bir işte iflâs edip başka işe atılan esnaf gibi, sinemadan televizyonculuğa geçmekle yeniden canlandı. Gerçi bugün de eski Hollywood'dan izler bulmak mümkündür: Büyük film stüdyolarından çoğu hâlâ durmaktadır - ama çoğunda çevrilen sinema değil, televizyon filmidir-. Ünlü oyuncuların, yönetmenlerin, yapımcıların Hollywood'da hâlâ birer konutları vardır. Sinemacıların meslek kuruluşları, sendikaları, müzeleri yerli yerindedir. Hâlâ arada bir, eskiden olduğu gibi, yeni bir yıldızın el ve ayak izleri eski meslektaşlarınınkinin yanında beton üzerine törenle çıkarılmaktadır. Sansür tüzüğü, sansür kurulu yerli yerindedir. Amerikan sinema endüstrisini yönetenlerin kümelendiği "Motion Picture Association of America" eski gösterişinden bir şey kaybetmemiştir. Her yıl yine eski güzel günleri hatırlatırcasına Oscar töreni tekrarlanmaktadır. Evet, bütün bunlar hâlâ sürüp gitmektedir ama, olmıyan bir şey vardır ki o, yine bütün bunları bir çırpıda hiçe indirmektedir: Bugünün sinema sanatıyla boy ölçüşebilecek sinema eseri.. Hollywood'un eski gücünden hiç bir şey kaybetmediğine inanan veya kendini buna inandırmak istiyenler ne kadar yanıldıklarını geçtiğimiz hafta iyice anladılar: "Motion Picture Association of America"nın da desteklediği New York Film Festivalinin dördüncüsü için seçme komitesine Hollywood'dan gönderilen en yeni 11 amerikan filminin hepsi, "festivale lâyık değerde" görülmiyerek geri çevrildi. Seçme komitesi ancak ikinci bir denemede ve bu 11 filmin dışında tek bir Hollywood filmini festivale katılabilecek nitelikte buldu. Oysa Amerikanın bu en büyük film festivaline bu tek Hollywood filminin yanısıra Japonya, Macaristan, Yugoslavya, İspanya, Belçika, Sovyetler Birliğinden birer, İtalya ile Fransadan iki şer, Çekoslavakyadan dört film katılmaktaydı.

Jack Valenti
İşler sarpa sarınca..

Tuh... keşke U.S.ROYAL alsaydım!

Lâstik patlaması herkesin canını sıkar... Hele bu, tarladan mahsulü kaldırma telâşı içinde bulunduğunuz bir sırada vukubulursa... Böyle bir aksilik ihtimalini mümkün olduğu kadar azaltmak için tedbirli davranınız...

U. S. Royal lâstikleri fazla yüke, sarsıntıya, darbelere, hararete karşı çok dayanıklıdır. Harika birleştirici CVC sayesinde lâstiğin taban ve gövde kısımlarının ayrılması ihtimali bertaraf edilmiştir. İmalâtta münhasıran naylon iplikler kullanılır. U. S. Royal lâstikleri her türlü yola çok iyi oturur. Rahat direksiyon sağlar. Vasıtanızı U. S. Royal lâstikleri ile donatarak lâstikten yana rahat ediniz. U. S. Royal lâstiklerinin her vasıtaya uygun bir çeşidi vardır.

YAMAN ŞOFÖRÜN LÂSTİĞİ

(Manajans: 2380) — 326

Yumurta kapıya dayanınca...

Başkan Johnson'un "etraf" ından sayılan Jack Valenti'nin bundan dört ay önce gerek maddî, gerek manevî yönden büyük avantajları olan cumhurbaşkanlığının özel danışmanlığını bırakıp "Motion Picture Association of America" nın başkanlığına geçmesini bu durumla tamamiyle ilgisiz görmek imkânsızdır. Nitekim Jack Valenti de, kendisi için tamamiyle yabancı olan amerikan sinema endüstrisinin "baş yöneticiliği" ndeki ilk davranışlarıyla Hollywood'daki bu çöküntüyü önlemek istediğini ortaya koymuştur. Valenti'nin, tüzüğü, bizim sansürün tüzüğü kadar müzelik ve allahlık olan amerikan sansürünü gevşetmek için giriştiği teşebbüs dikkati çekmektedir. "Who's Afraid of Virginia Woolf? - Hain kurttan kim korkar?" ile "Alfie", amerikan sansür tüzüğüne açıkça aykırı sahneler taşımasına rağmen sadece Valenti'nin kişisel müdahalesi sonunda piyasaya çıkmıştır. Valenti, sadece düşüncesi bile eski Hollywood'luları yerinden hoplatacak şekilde, Oscar dağıtımını "dostlar arasında alışveriş" olmaktan çıkarıp, gerçek bir sanat yarışması kılığına sokmak istemektedir. Genç sinemacılar arasında 30 bin dolar ödülü olan yeni bir film yarışması kurulması da Valenti'nin fikridir. Nihayet Valenti, öbür birçok ülkede olduğu gibi, ulusal bir film enstitüsü kurulması için temaslara geçmiştir.

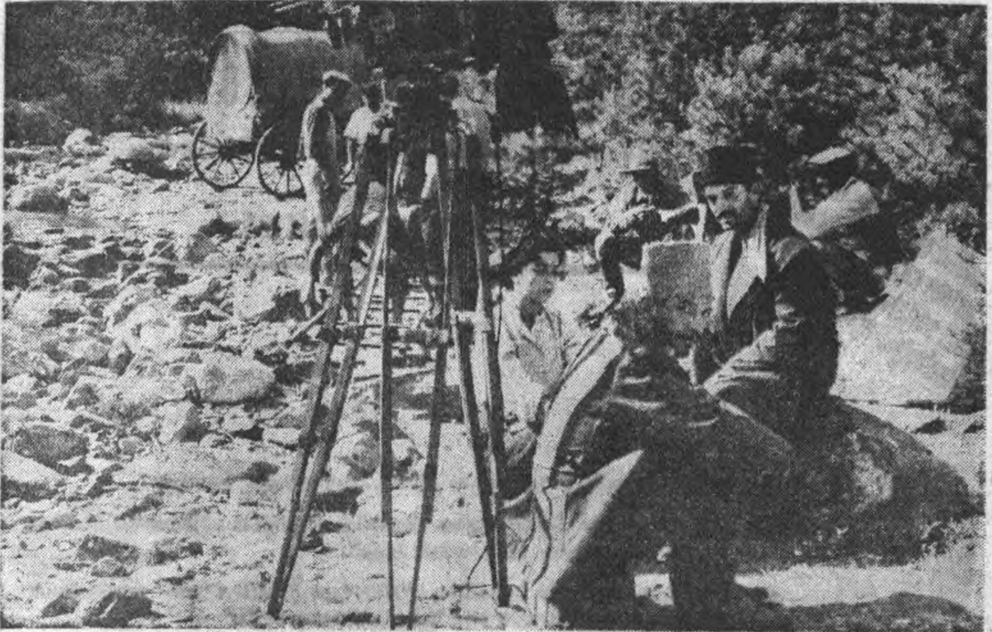
Valenti, bütün bunları Hollywood'da çevrilecek filmlerin kalitesini yükseltmek amacıyla yapmaktadır. Kaliteli filmden neyi kastettiğini açık açık söylemekten de kaçınmamaktadır : Kendisinin başkanı bulunduğu "Motion Picture Association of America" nın üyeleri olan Hollywood sinemacılarının yaptıkları filmler değil, savaştan sonra İtalya, Fransa, İngiltere, Çekoslavakya... gibi ülkelerdeki sinemacıların çevirdikleri gibi filmler.. Bu kadarı bile, Hollywood'da - ister kendiliğinden, ister olayların zorlamasıyla olsun - büyük bir zihniyet değişikliğinin meydana geldiğini göstermektedir. Çünkü Jack Valenti'nin "Motion Picture Association of America" başkanlığındaki selefi eski ticaret bakanlarından Eric Johnston, bundan onbeş yıl kadar önce italyan "yeni - gerçekçi" sinema okulu Hollywood hegemonyasına en büyük darbeyi indirdiği vakit, durumun farkında bile olmaksızın, bu "fukara sinema" ya yüksekten bakarak şöyle alay ediyordu: "Yeni gerçekçilik mi? Çok basit : Kameranın önüne pis bir objektif takıyorlar..."

Ama onbeş yıl sonra aynı endüstrinin yöneticisi ve Johnston'un halefi, Hollywood için varılması gereken hedef olarak savaş sonrası italyan sinemasını göstermek zorunda kalmaktadır.

Sinemacılık

Tehlike çanları

Bugün sinema endüstrisinde kullanılan boş ve dolu filmler, yanma bakımından kâğıttan daha tehlikeli değildir. Asetat tabanlı filmler çıktığındanberi, filmler korkusuzca ellenebilen maddeler olmuştur. Ama eskiden böyle değildi. Sinema tarihinde gerilere doğru gidildikçe, boş ve dolu filmlerin tehlikesi de artmaktaydı. Hele sinemanın ilk zamanlarında kullanılan nitrat tabanlı filmler, aşağı yukarı bir patlayıcı madde gibiydi. Bu yüzden birçok büyük yangın çıkmış, binlerce insan ölmüştü. Sırf bu yüzden bir ara sinemanın yasaklanması bile düşünülmüştü. Yanmaz film ortaya çıktığındanberi bu yanar filmlerin endüstride kullanılması da yasaklanmıştır. Bugün zaten yanar filmler, ancak kıyıda köşede unutulmuş bazı eski eserlerle sinemateklerin, film arşiv-

Bir türk filmi çevriliyor
Kopyası kalsa da olur, kalmasa da..

lerinin güvenilir depolarında, titizlikle korunan eserlerden ibarettir. Bunların oldukları yerde bile kendi kendine bozulabilmeleri, film kitaplıkları denilebilecek bu kurumları bunlardan yanmaz kopya çıkarmağa yöneltmiştir. Ancak elde bulunan binlerce metrelik eski filmlerin kopyasını çıkarmak güç ve masraflı iştir, uzun zamana bağlıdır. Öte yandan, çıkarılan kopyalar ne kadar iyi olursa olsun asıl filmin görüntü kalitesini taşımaz. Bu bakımdan, bunların kopyaları çıkarıldığı vakit bile, başka bir kazaya uğramadıkları takdirde, saklanması zorunluğu vardır.

Alınan bazı tedbirler

Böyle bir zorunluk vardır ama, Batı Avrupa ülkelerinde resmî makamlarda son zamanlarda rastlanan bir eğilim, bütün sinematekleri, film arşivlerini, sinema tarihçilerini telâşa düşürmüştür. Bu resmî makamlar, 1920'den önceki bütün nitrat tabanlı filmlerin yok edilmesini istemekte, bunun için parlâmentolara tasarılar sunmaktadırlar. Bu tasarılardan bazılarında bu çeşit filmlerden yakın bir gelecekte kopya çıkarılması, filmlerin işlenmesi, bir yerden bir yere taşınması yasaklanmaktadır. Bazılarında bu filmlerin ister pozitif, ister negatiflerinin olsun, yok edilmesi mecburiyeti sinematek ve sinema arşivlerini de içine almaktadır.

Bu durum karşısında son Venedik Festivali sırasında biraraya gelen sinemacılar, sinemanın en eski ve bir daha yerine konamıyacak eserlerinin yok olmasına yol açacak bu tehlikeye karşı mücadeleye karar vermişlerdir. Bu arada yönetmen Roberto Rossellini, Robert Bresson, ünlü sinema tarihçisi Georges Sadoul, Fransız Sinemateğinin müdürü Henri Langlois, Uluslararası Sinema Okulları Birliği Başkanı çek Prof. Brousil gibi kimselerin imzasıyla bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride bütün dünya sinemacılar ve aydınları, bu tutuma karşı mücadeleye çağrılmakta ve resmî makamların davranışı için şu hükme varılmaktadır: "Bu filmlerden yeni kopyalar çıkarılmasının yasaklanması veya bu eserlerin yok edilmesi, gerek sinema sanatı için, gerekse bütün tarihçiler için, kitaplıkları ve sanat eserlerinin barbarlar tarafından yok edilmesiyle bir tutulacak bir felâket olacaktır."